

1 FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor Sociální pracovník
(kombinace):

DĚTI A SKRYTÁ RIZIKA INTERNETU
CHILDREN AND HIDDEN RISKS OF THE
INTERNET

Bakalářská práce: 09-FP-KSS-3027

Autor:

Romana MIKULČÍKOVÁ

Podpis:

.....

Adresa:

Strakonická 117

460 08, Liberec 8

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
96	24	0	11	48	6

V Liberci dne: 21. 3. 2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Romana Mikulčíková
adresa: Strakonická 117, 460 08 Liberec VIII.
studijní obor (kombinace): Sociální pracovník
Název BP: **Skrytá rizika internetu**
Název BP v angličtině: **Hidden Risks of Internet**
Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.
Konzultant:
Termín odevzdání: 15. 4. 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 3. 2009

děkan

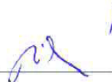

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): ROMANA MIKULČÍKOVÁ

Datum: 19. 2. 2010

Podpis:

Název BP: SKRYTÁ RIZIKA INTERNETU

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Podpis:

Cíl: Zjistit informovanost žáků 4. tříd o některých skrytých rizicích internetu.

Požadavky:

1. Formulace teoretických východisek, vymezení základních pojmů.
2. Projektování průzkumu.
3. Sběr dat.
4. Interpretace dat.
5. Formulace závěrů a návrhu opatření

Metody: Dotazník, rozhovor.

Literatura:

CHMELÍK, Jan a kolektiv. Mravnost, pornografie, mravní kriminalita. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 201 s. ISBN 80-7178-739-6

KOLÁŘ, Michal. Skrytý svět šikanování ve školách : příčiny, diagnostika a praktická pomoc. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. 127 s. ISBN 80-7178-409-5

MATĚJKA, Michal. Počítačová kriminalita: počítačové zločiny ve světě i u nás: co je a není legální? možnosti odhalení a represe. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2002. 106 s. ISBN 80-7226-419-2

MATOUŠEK, Oldřich. Mládež a delikvence. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 340 s. ISBN 80-7178-771-X

PEŠATOVÁ, Ilona. Sociálně patologické jevy u dětí školního věku. 1. vyd. Liberec: TU v Liberci, 2007. 364 s. ISBN 987-80-7372-291-3

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. vyd. Praha: Portál, 1999, s. 444. ISBN 80-7178-678-0.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL. V tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 21. 3. 2010

Romana MIKULČÍKOVÁ

.....

Poděkování:

Mé poděkování patří doc. PhDr. Bohumilu Stejskalovi, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce, za jeho cenné rady a připomínky k zadanému tématu.

Děkuji mjr. Mgr. Janu Machutovi z 3. oddělení SKPV OOK Praha a mjr. Mgr. Václavu Píseckému z oddělení informační kriminality SKPV Praha za námět k této bakalářské práci a cenné podněty a informace k ní.

DĚTI A SKRYTÁ RIZIKA INTERNETU

MIKULČÍKOVÁ Romana

BP-2010

Vedoucí DP: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Resumé

Bakalářská práce zjišťuje účinnost dosud přijatých opatření společnosti, která mají chránit děti mladšího školního věku před jedinci, kteří prostřednictvím komunikace na internetu navazují kontakt s dětmi na různých webových serverech za účelem vylákání dítěte na schůzku a jeho následného sexuálního zneužití (grooming). Zkoumá, zda mají děti ve věku 10 až 11 let znalosti o rizicích při komunikaci na internetu, zda se jejich rodiče podílí na zajištění bezpečnosti při pohybu na internetu, jsou-li dosavadní přijatá opatření společnosti účinná a hledá možnosti zvýšení účinnosti ochrany dětí v tomto věku.

Teoretická část přináší informace o různých rizicích, se kterými se můžeme setkat při používání internetu a vysvětluje základní pojmy. Podrobněji se věnuje problematice groomingu. V této oblasti vychází z praktických poznatků příslušníků mjr. Mgr. Jana Machuty z 3. oddělení SKPV OOK Praha, mjr. Mgr. Václava Píseckého z oddělení informační kriminality SKPV Praha, přednesených na semináři k tomuto tématu v květnu 2009 ve Vesci u Turnova a jimi poskytnutých rozhovorů po skončení semináře. Vymezuje nástroje, které grooming umožňují. internet, včetně popisu některých rizik a manipulativní komunikaci, kterou v projektu „E-bezpečí“, vytvořeném v rámci projektů MŠMT Prevence rizikového chování, zpracoval Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.. Práce vysvětluje podstatu groomingu. Pokouší se charakterizovat pachatele na základě zveřejněných odhalených případů. Vychází publikací soudní psycholožky doc. PhDr. Ludmily Čírtkové, CSc., z osobního rozhovoru autorky uskutečněného s ní na půdě Policejní akademie ČR v Praze v říjnu 2009 a on-line prezentací na téma Sexuální deviace psychologa prof. PhDr. Petra Weisse, Ph.D.. Práce popisuje oběti groomingu se zaměřením na děti mladšího školního věku z pohledu vývojové psychologie a poznatků soudního znalce z oboru klinické psychologie a sexuologie PhDr. Slavomila Hubálka, prezentovaných na Českém rozhlasu v rámci pořadu SOS na téma Zneužívání dětí na Internetu.

Praktická část zpracovává informace získané dotazníkovou metodou u dětí 4. tříd ZŠ Ještědská v Liberci a následně anketou u jejich rodičů. Zpracované a vyhodnocené výsledky poskytují informace o znalosti dětí mladšího školního věku o některých skrytých rizicích internetu v konfrontaci s údaji poskytnutými rodiči těchto dětí v rámci ankety. Získaná data naznačují, že dosud přijatá opatření společnosti nejsou pro děti mladšího školního věku účinná. Závěr práce obsahuje navrhovaná opatření.

Klíčová slova:

Rizika internetu, grooming, manipulativní komunikace, pachatelé groomingu, oběti groomingu

CHILDREN AND HIDDEN RISKS OF THE INTERNET

Summary

The bachelor's thesis purpose is to find out the effectiveness of the measures taken to protect children of primary school age against individuals, who have intended to contact the children in order to arrange appointment with the aim of subsequent sexual abuse and the deliberate act of named grooming, by communication on the Internet. The thesis examines whether the children, aged 10 to 11 years, have learned about the risks while communicating on the Internet, whether their parents are involved in ensuring their childrens safety, if the current measures taken have been effective and if society is looking for possibilities to increase the effectiveness of the protection of the target group.

First, the theoretical part provides information about the various risks which we encounter when using the Internet and explains the basic concepts. Second, it provides an analysis of grooming issues in this field, based on practical knowledge of both Major Mgr. Jan Machuta, the 3rd department of the SKPV OOK Institute, and Major Mgr. Václav Písecký of the IT crime unit, SKPV Prague, who were presenting at a seminar on this subject, (held in Vesec near Turnov, May 2009) and who provided interviews to a researcher after the seminar. The third part defines the tools that allow grooming on the Internet, including a description of certain risks and

manipulative communication by the project "E-Security" which was created by the ministry of education to prevent risky behavior, proceeded by Mr. Kamil Kopecký, Ph.D. Fourth, the work explains the nature of grooming and attempts to characterize the perpetrators on the basis of published cases and on publications issued by forensic psychologist Dr. Ludmila Čírtková, CSc. and also by an interview with her at the Police Academy Prague, October 2009. On-line presentations on sexual deviation issued by psychologist Prof. Dr. Peter Weiss, Ph.D. are also used as reference. Next, the work describes the victims of grooming, with a focus on children of primary school age from the perspective of developmental psychology and uses the knowledge of the legal expert in the field of clinical psychology and sexology and child's abuse through the Internet, Dr. Slavomil Hubálek, presented on the Czech Radio *SOS* program.

The practical part of the thesis is processing the information obtained by questionnaires completed by children of the 4th primary school classes. This research was undertaken at the Primary School of Ještědská, Liberec after their parents had also completed a questionnaire. Processing and evaluating the children's results to provide information on the outcomes of some of the hidden dangers of the Internet, this was considered in relation to the data provided by the parents of primary school children in the above mentioned questionnaires. The data obtained suggest that the measures being taken have not led to any effect so far, regarding the protection of children from abuse via the internet. My conclusion includes proposals for measures that could be taken to help protect the children.

Key words:

Risks of internet, grooming, manipulative communication, perpetrators of grooming, victims of grooming

KINDER UND VERSTECKTE RISIKEN IM INTERNET

Resümee

Bachelorarbeit befasst sich mit der Wirkung der bisher angenommenen Verfahren

der Gesellschaft, welche Kinder des jüngeren Schulalters vor Einzelgängern schützen soll, die Mittels Kommunikation im Internet auf verschiedenen Web-Seiten Kontakte mit Kindern knüpfen, mit dem Hintergedanken, das Kind zu einem Treffen zu verlocken und es anschließend sexuell zu missbrauchen (Grooming). Die Arbeit untersucht, ob Kinder im Alter von 10 - 11 Jahren Kenntnisse über die Risiken der Kommunikation im Internet haben, ob sich deren Eltern an der sicheren Bewegung durch das Internet mitbeteiligen, ob die bisherigen angenommenen Verfahren der Gesellschaft wirksam sind und sucht Möglichkeiten der Erhöhung der Wirksamkeit des Kinderschutzes in diesem Alter.

Theoretischer Teil bringt Informationen über verschiedene Risiken, denen wir bei der Benutzung des Internets begegnen könnten und erklärt die Grundbegriffe. In den Einzelheiten widmet er sich der Problematik des Grooming. Dieser Teil geht aus praktischen Erfahrungen der Beamten mjr. Mgr. Jana Machuty, 3. Abteilung des SKPV OOK Prag, und mjr. Mgr. Vaclava Piseckeho, Abteilung Informatische Kriminalität SKPV Prag, hervor. Vorgetragen auf dem Seminar zu diesem Thema im Mai 2009 in Vesec bei Turnov und von den durchgeführten Gesprächen nach Beendigung des Seminars. Grenzt Mittel ab, die das Grooming ermöglichen. Im Internet gibt es Beschreibungen über manche Risiken und manipulative Kommunikation, welche im Projekt „E-Sicherheit“ von Mgr. Kamil Kopecky, Phd., entwickelt und im Rahmen der Projekte MSMT Prävention des Risikoverhaltens erarbeitet wurden. Die Arbeit erklärt den Grundsatz des Grooming und versucht die Täter aufgrund der veröffentlichten gelösten Fälle zu charakterisieren. Sie geht aus Publikationen der gerichtlichen Psychologin doc. Phdr. Ludmily Cirtkove, CSc., aus dem persönlichen Gespräch mit der Autorin auf dem Gelände der Polizeiakademie CZ in Prag im Oktober 2009 und aus Online-Präsentationen des Psychologen Prof. PhDr. Peter Weisse, Phd., zum Thema sexuelles Verhalten hervor. Die Arbeit beschreibt Opfer des Grooming, mit der Richtung Kinder des jüngeren Schulalters, aus der Sicht der fortschrittlichen Psychologie und den Erkenntnissen des Gerichtsbeauftragten aus dem Bereich klinische Psychologie und Sexologie PhDr. Slavomila Hubalka, präsentiert im tschechischen Rundfunk im Rahmen der Sendung SOS zum Thema Kindermissbrauch im Internet.

Der Praktische Teil bearbeitet Informationen, die durch die Fragebogen-Methode bei

den Kindern der 4. Klassen in der Grundschule Jestedska in Liberec und durch anschließende Umfrage bei deren Eltern gesammelt wurden. Bearbeitete und ausgewertete Ergebnisse geben Informationen über die Kenntnisse der Kinder des jüngeren Schulalters, über mögliche versteckte Gefahren im Internet in Konfrontation mit bereitgestellten Angaben der Eltern dieser Kinder im Rahmen der Umfrage. Erfasste Daten zeigen an, dass die bisher angenommenen Verfahren der Gesellschaft nicht für Kinder des jüngeren Schulalters wirksam sind. Der Abschluss der Arbeit beinhaltet vorgeschlagene Verfahren.

Schlüsselwörter:

Risiken des Internet, Grooming, manipulative Kommunikation, Täter des Grooming, Opfer des Grooming

Obsah

ÚVOD	13
I. TEORETICKÁ ČÁST	15
1 RIZIKA V PROSTŘEDÍ INTERNETU	15
1.1 TYPY RIZIK	15
2 PŘEHLED RIZIK PRO DĚTI	18
2.1 FLAMING.....	20
2.2 BUMFIGHTS	20
2.3 HAPPY SLAPPING	21
2.4 CYBERSTALKING	22
2.5 CYBER BULLYING.....	23
2.6 CYBER GROOMING.....	25
3 CYBER GROOMING	25
3.1 PODSTATA ČINU.....	25
3.2 ZÁKLADNÍ ETAPY	26
3.3 PACHATELÉ	27
3.3.1 Případy v ČR.....	28
3.3.2 Případy ze zahraničí	32
3.3.3 Profil pachatelů	34
3.4 NÁSTROJE CYBER GROOMINGU	34
3.4.1 Etapy manipulativní komunikace	35
3.5 OBĚTI – DĚTI MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	37
3.5.1 Chování dětí v prostředí Internetu	38
3.6 PREVENCE.....	40
3.6.1 Mapování situace.....	40
3.6.2 Přijatá opatření.....	43
3.6.3 Odpovědnost rodičů	45
3.6.4 Technologické prostředky	47
II. PRAKTICKÁ ČÁST	49
4 EMPIRICKÁ SONDA K INFORMOVANOSTI DĚTÍ	49
4.1 CÍL PRÁCE.....	49
4.2 HYPOTÉZY	49
4.3 METODY ZKOUMÁNÍ	49
4.4 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU.....	50
4.5 VLASTNÍ VÝZKUM A INTERPRETACE JEHO VÝSLEDKŮ.....	51

4.5.1	Hypotéza č. 1.....	54
	<i>Většina dětí používá Internet.....</i>	<i>54</i>
4.5.2	Hypotéza č. 2.....	60
	<i>Většina dětí není při aktivitách na internetu kontrolována.....</i>	<i>60</i>
4.5.3	Hypotéza č. 3.....	66
	<i>Děti udávají údaje o sobě a rodičích cizím osobám</i>	<i>66</i>
4.5.4	Hypotéza č. 4.....	73
	<i>Děti si neuvědomují rizika kontaktu s cizí osobou.....</i>	<i>73</i>
4.5.5	Hypotéza č. 5.....	76
	<i>Rodiče nemají dostatečný přehled o aktivitách svých dětí na internetu.....</i>	<i>76</i>
4.6	SHRNUTÍ.....	78
5	ZÁVĚR	79
6	NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ.....	80
7	POUŽITÉ ZDROJE	81
8	SEZNAM PŘÍLOH	86

ÚVOD

Bakalářská práce řeší problém skrytých rizik internetu souvisejících s jeho užíváním dětmi mladšího školního věku. Opakující se případy zneužitých dětí vyvolávají pochybnosti o účinnosti dosud přijatých opatření. Společnost, a to celosvětová, si začíná stále více uvědomovat, že se jedná o velký problém. Dosud přijatá opatření v rámci České republiky jsou zaměřena žáky 2. stupně základních škol, nedotýkají se však zatím těch nejzranitelnějších. Tuto problematiku je nezbytné účinně řešit, a v co největší míře přijmout taková opatření, jejichž prostřednictvím budou tato rizika eliminována. Bakalářská práce problém analyzuje a navrhuje možná opatření.

Internetový svět je beze sporu prostředím nabízející neomezené možnosti získávání informací, výměnu dat, zábavy, komunikace, podnikání, atd. Kromě toho však také umožňuje páchání trestné činnosti. Internetové prostředí láká mnoho lidí díky anonymitě, kterou umožňuje. Vznik a rozvoj internetu byl oproti dosavadním technologiím nesrovnatelně rychlý. Za pouhé 4 roky dosáhl stejného rozmachu jako televize za 13 a rozhlas za 38 let. V době, kdy internet a jeho předchůdci vznikali, nikdo netušil, jakých rozměrů nabude. Protože internet a jeho síť tvoří lidé, je jeho obsah stejný jako lidé, kteří se na této síti podílí. Přestože, jak již je výše uvedeno, nabízí internet mnoho užitečného, může být jeho používání i velmi nebezpečné. A to nejvíce pro děti, protože právě ony jsou méně odolné vůči nežádoucím vlivům, nemají potřebné zkušenosti a přehled, a tím pádem se stávají více zranitelné.

Nezastupitelnou úlohu v ochraně dětí před těmito riziky má rodina, škola, společnost i provozovatelé serverů na internetu. Rodina je nejpřirozenějším prostředím pro výchovu a rozvoj osobnosti, dítě si v ní utváří základní morální hodnoty a základní vzory chování. Zdravá rodina dává dítěti pocit bezpečí, po jednotlivých krůčcích ho vede k samostatnosti, k odpovědnosti za své jednání. Tak, jako učí děti od nejútlejšího věku správně přecházet přes silnici, či správně používat ostrý nůž, je nezbytné, aby rodina vedla děti k bezpečnému používání internetové sítě a bezpečné komunikaci na ní. I škola, která učí děti mnoha dovednostem by neměla v této oblasti

zůstávat stranou. Vždyť internet dnes děti používají ke splnění školních povinností. Společnost a provozovatelé serverů si také začínají uvědomovat hrozby internetu malou možnost dětí ubránit se jim.

Teoretická část se zabývá základními pojmy, popisuje některá rizika internetu, charakterizuje uživatele internetu a věnuje se manipulativní komunikaci. Ta bývá nástrojem groomingu, kterému se děti nemají možnost účelně bránit vzhledem k věku a nedostatku zkušeností.

Cílem praktické části je zjistit jaká je informovanost dětí 4. tříd základních škol o některých skrytých rizicích internetu. Výsledky dotazníkového šetření doplní a porovnájí údaje poskytnuté rodiči těchto dětí, získané anketou. Výsledná zjištění budou konfrontována se současnými opatřeními společnosti.

Závěr vyhodnocuje všechna zjištění a navrhuje možná opatření na ochranu dětí před těmito riziky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

2 RIZIKA V PROSTŘEDÍ INTERNETU

Internet je prostředí nabízející svým uživatelům neomezené možnosti různých informací a zábavy. Umožňuje podnikání, výměnu dat, komunikaci, atd. Kromě pozitiv však skrývá nebo spíše umožňuje i negativa v podobě páchaní trestné činnosti. Internetové prostředí láká mnoho lidí, kterým nabízí anonymitu. Někteří uživatelé tuto anonymitu rádi využívají, jiní se v dnešní době naopak snaží anonymitu odstranit.

Internet umožňuje nejen komunikovat, bavit se, vzdělávat či podnikat. To jsou jen některé z možností, které nám nabízí. Záleží jen na uživatelích, jak s těmito možnostmi naloží. Mohou je v maximální míře využít, nebo naopak zneužít. Internet a jeho prostředí není špatné, nebo závadné. Špatní jsou jen jeho uživatelé, kteří toto prostředí používají se zlým úmyslem.

2.1 Typy rizik

Počítačová kriminalita páchaná s použitím specifických technologií a specializovaných znalostí, u níž bývá odhalení pachatelů obtížnější, klade velké nároky na znalosti kriminalistů v oblasti informatiky, práva i policejní praxe. Náročnost vyšetřování v této oblasti vyplývá z dynamiky vývoje těchto technologií. Počítačovou kriminalitu lze rozdělit do těchto kategorií¹:

- a) Protiprávní jednání směřující proti počítači, při kterém se terčem útoku stává počítač. Jedná se o nabourávání systémů za účelem krádeže, špionáže, podvodů či zneužití určitých dat, či financí.
- b) Protiprávní jednání, které je páchané s použitím počítače.

¹ MATEJKA, Michal. *Počítačová kriminalita*. 2002, s. 6-7

- c) Protiprávní jednání tradiční, které počítač pouze usnadňuje. Např. on-line loupež v bance, šíření pornografie atd.
- d) Protiprávní jednání, která se objevila až s nástupem moderních informačních technologií.

Spolu s novým typem kriminality dochází i k odlišnostem v typologii pachatelů. U tradiční kriminality bývá typickým pachatelem člen podsvětí, který má často rozsáhlé vazby na kriminální prostředí. Pachatelé počítačové kriminality bývají studenti, počítačová odborníci ale i jiní lidé, kteří by pravděpodobně, mimo počítačové kriminality, trestný čin nespáchali. Mezi tuto kriminalitu, tedy rizika, která umožňuje prostředí Internetu patří:

- podvody na internetových aukcích, inzertních serverech apod. (aukro.cz, mobile.de)
- pomluvy, výhrůžky (chat, diskuze, webové prezentace)
- zneužití osobních údajů, platebních karet, elektronického bankovníctví (phishing, pharming)
- extremismus on-line
- porušování autorských práv (sdílení, P2P sítě, uložistiště)
- dětská pornografie a pedofilie
- spam (nevyžádané reklamní zprávy) a hoax (poplašné nebo matoucí zprávy)

Ačkoliv se většina osob snaží zajistit, aby byl jejich počítač v bezpečí, dá se říci, že 100% ochrana neexistuje. Vynalézavost hackerů je úměrná rozvoji nových technologií. Současné nové antiviry jsou stále dokonalejší, proto by riziko nebezpečí mělo být velmi malé, ale přesto existuje. Při každém prohlížení www stránek, čtení e-mailu, chatování nebo telefonování, přehrávání CD, vždy hrozí nebezpečí, že se může do počítače dostat škodlivý program. Snad každý uživatel e-mailu se setkal se spamem – nevyžádanou poštou. Při komunikaci přes (např. ICQ) počítač ohrožuje posílání souborů.

- **Hacker X cracker** - lidé, kteří mají výborné znalosti v oblasti počítačů, softwarů a programování.
- **Phishing** – podvodné e-mailové zprávy, které mají podobu oficiálních zpráv či žádostí od různých institucí o potvrzení či ověření různých údajů. Slouží k získání citlivých informací oběti = osobní údaje, čísla

kreditních karet, přístupová data atd. a možnosti pomocí těchto údajů např. vybrat peníze z účtu oběti.²

- **Spam** - nevyžádané obchodní sdělení zasílané e-mailem. Obchodní sdělení, jsou všechny formy sdělení určeného k přímé či nepřímé podpoře zboží či služeb nebo image podniku fyzické či právnické osoby. Za obchodní sdělení se považuje také reklama. Tuto problematiku upravuje zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů.³
- **Hoax** - v překladu podvod, mystifikace, žert, je nevyžádaná zpráva, varující uživatele před nějakým virem, prosí o pomoc, informuje o nebezpečí, snaží se ho pobavit apod. Někdy se také označuje jako řetězový e-mail. Hoax škodí zejména svým lavinovým šířením informací, které bývají v mnoha případech nepravdivé nebo alespoň neaktuální. Proto lze preposlání hoaxu přirovnat k šíření poplašné zprávy. Preposílané zprávy mohou obsahovat i celou řadu e-mailových adres předchozích příjemců, které tak mohou být rovněž snadno zneužity k rozesílání spamu.⁴
- **Škodlivé kódy** - tzv. malwary⁵ lze rozdělit na:
 - viry – škodlivé programy, které dokáží vytvářet vlastní kopie a infikovat další aplikace
 - červy – v podstatě síťové viry, které dokáží infikovat další počítače v síti; nejznámější Conficker
 - trojské koně – programy, které se tváří jako neškodné aplikace (např. spořič obrazovky), ale skrývají v sobě zákeřný kód. Nejznámějším druhem jsou tzv. zpětná vrátka (backdoors) – kód, který umožňuje útočníkovi získat komplexní kontrolu nad napadeným počítačem.

Některé škodlivé kódy vyhledávají a předávají různé citlivé údaje svým autorům. Dle výzkumu společnosti Symantec z května 2009 vyplývá, že 87 % škodlivých kódů umožňuje vzdálený přístup k uloženým informacím, 76 % vykrádá uživatelská data, 75 % dokáže zachytit stisky kláves, 67 % odesílá systémová data a 62 % předává informace o e-mailových adresách.⁶

- **Spyware** - program, který prostřednictvím Internetu odesílá data z počítače bez vědomí jeho uživatele, a to například přehled navštívených stránek či nainstalovaných programů.
- **Adware** - znepříjemňuje práci s počítačem zejména při prohlížení www stránek "vyskakujícími" reklamními okny, o která nemá uživatel

² JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita*. 2007, s. 112-113

³ Business center.cz. HAVIT s.r.o., *Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti*. [online]. c1998-2010, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/infspol/cast1.aspx>>

⁴ MATĚJKA, Michal. *Počítačová kriminalita*. 2002, s. 68-69

⁵ ŘEHOŘ, Michal. Škodlivý kód, skvělý zdroj příjmů. *Computer*. 26.2.2009, XVI, 4/09, s. 15

⁶ LOHNISKÝ, Jakub. Hrozbám vládne Conficker. *Security World: Magazín o bezpečnosti v kybernetickém světě*. 2. 6. 2009, 2/2009, s.17-18

zájem a často ani nesouvisí s vyhledávanou tematikou. Součástí Adware bývají licenční ujednání, v rámci kterých často musí uživatel souhlasit s instalací.⁷

Vzhledem k razantnímu vývoji kriminality v této oblasti bylo nutné vytvořit i specializované oddělení policie. Jako první oddělení informační kriminality bylo vytvořeno dne 1. května 2005 pracoviště na Policii České republiky, Správě hlavního města Prahy.⁸

3 PŘEHLED RIZIK PRO DĚTI

Internet poskytuje dětem a mládeži kromě nezpochybnitelných přínosů, také možná ohrožení spočívající v komunikaci probíhající v prostředí sociálních sítí. Ty využívá čím dál tím více různých uživatelů. Patří sem Chat, Facebook, Twitter, Yahoo, Lidé.cz, Líbím se Ti, Badoo, Spolužáci, QIP, Messenger, Stream.cz a jiné.⁹ V současné době je Internet běžnou součástí v podstatě každého dne většiny dětí.

Sociální sítě jsou v podstatě webhostingové služby kombinované s vyhledávačem. Každý nový uživatel si vyplní svůj profil a pak již může vyhledávat nebo může být vyhledán. Vzhledem k tomu, že profily jsou strukturované, není problém nalézt nové kontakty dle příslušných námi zvolených kritérií. Uživatelé mohou sdílet např. své osobní informace (osobní údaje, fotografie, video), komunikovat pomocí chatu a setkávat se tak s lidmi, se kterými by se uživatelé těchto portálů pravděpodobně nikdy nesetkali. S lidmi, které dle těchto kritérií vyhledáme, je možné se propojit a tím si vzájemně zpřístupnit své kontakty. Tyto systémy jsou stále oblíbenější, počet jejich uživatelů stále narůstá. Právě toto prostředí bývá některými uživateli zneužíváno k aktivitám, které obtěžují nebo mohou ohrozit jiné uživatele. Některé sociální sítě jako například webové stránky Spolužáci.cz jsou uzavřené pro určitou komunitu, která se osobně zná a je tedy omezeno riziko kontaktu s cizí osobou.

⁷ Stránka o SPYWARE. *SPYWARE.CZ: Úvod*. [online]. viry.cz, c1998-2007, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://www.spyware.cz/go.php>>

⁸ JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita*. 2007, s. 28

⁹ SEDLÁK, Jan. Když ICQ nestačí. *Computer*. 2. 7. 2009, XVI, 13-14/2009, s.28-30

Chatování, nebo-li on line komunikace, patří k oblíbenému způsobu komunikace. Uživatelé zde vystupují naprosto anonymně. Na „klasickém“ chatu navštěvují uživatelé virtuální místnosti. Jednotlivé místnosti jsou členěny podle různých kritérií, věku, zájmů, geografické lokality, určené k seznámení atd. Jedná se o prostředí, ve kterém nejčastěji začíná komunikace s útočníky. Komunikace může být v rámci místnosti veřejná, nebo určená pouze některým, konkrétním uživatelům. Místnost si mohou dva uživatelé uzavřít pro sebe, aby měli jistotu, že se k nim nemůže nikdo připojit a sledovat probíhající komunikaci.

Návštěva chatů umožňuje pedofilům a jiným útočníkům dítě anonymně a v bezpečí sledovat. Časem, po zapojení do komunikace, mohou on-line rozhovory přejít v telefonické rozhovory, dopisování (včetně sms), posílání fotografií, případně i dárků. U dítěte může dojít prostřednictvím manipulativní komunikace k vytvoření psychické závislosti, která je směřována k dosažení osobního setkání za účelem sexuálního zneužití.

Mezi oblíbené chaty patří: www.xchat.cz, www.lide.seznam.cz.¹⁰ Chatovat se však dá i na jiných stránkách např. i na www.facebook.cz, www.libimseti.cz, dětských webových stránkách např. www.Alik.cz, či on-line hrách. Mezi populární v současné době patří hra www.divokekmeny.cz, která je velmi oblíbená už mezi žáky základních škol na prvním stupni. Také prostředí on-line her umožňuje kontakt pachatelů s vybranou obětí.

Mezi současné fenomény rizikového chování v prostředí internetu patří:

- **Flaming**
- **BumFights**
- **Happy Slapping**
- **Cyber Stalking**
- **Kyberšikana**
- **Cyber Grooming**

¹⁰ JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita*. 2007, s. 39

3.1 Flaming

Flaming označuje nepřátelské chování v podobě urážek, nadávek či vyhrožování na Internetu. Nejčastěji se vyskytuje v prostředí sociálních sítí, může se však objevit i prostřednictvím e-mailu. Flamer (osoba, která používá flaming), útočí během diskuze na toho, s jehož názory nesouhlasí a své útoky během této diskuze stupňuje. U flamingu není neobvyklé, že do probíhající diskuze zasahuje účastník „troll“, který se snaží vyvolat konflikt. Do diskuze zavádí témata, která nesouvisí s probíraným problémem.¹¹ Příspěvky, které vyvolávají výbušnou reakci „flamebait“, jsou často kontroverzní otázky, které souvisejí s osobním přesvědčením. Mezi tyto spory patří např. diskuze o interrupcích. Stupňované urážky vedou k flame wars – ohnivým válkám. Flaming útočí na tvůrce určitého produktu, přesto bývá zaměřován s nekonstruktivní kritikou, která se zaměřuje vždy na nějaký konkrétní produkt.

3.2 BumFights

BumFights jsou natáčené pouliční bitky bez jakýchkoliv pravidel, zpočátku zaměřené na bezdomovce a žebráky. Původ lze nalézt ve filmu, který natočili dva filmoví studenti z Kalifornie. Ti na filmu pouličních rvaček v Las Vegas zbohatli.

Filmy "Bumfights" (Bojovníci rány) napodobují zvířecí zápasy, které jsou návratem do antiky plné brutálních záběrů. Bojovníci jsou bezdomovci a sociálně slabí, kteří za skromnou odměnu - jídlo a alkohol jsou ochotni rvát se, předvádět sexuální praktiky, injekcemi si vstříkovat narkotika, navzájem se honit se sekerou atd. Film byl předmětem soudního sporu v San Diegu a režiséři byli pokutováni.¹² Přestože došlo k odsouzení tohoto filmu, jsou stále BumFights natáčena.

Videa BumFights jsou komukoliv běžně dostupná ke zhlédnutí na různých webových serverech, např.: Facebook.com, YouTube.com,

¹¹ Stránky Střední školy průmyslové strojnické, technické a vyšší odborné školy Chrudim. *E-bezpečí: Nebezpečné komunikační praktiky*. [online]. SŠP Chrudim, c2010, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://www.sspst-chrudim.cz/index.php?id=3471&lid=CZ&oid=1204977>>

¹² PROSTĚJOVSKÝ VEČERNÍK. *Dr. Pořízka: Chcete být v televizi?* ze dne 31.5.2004, [online]. [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://www.vecernikpv.cz/2004/222004/22pv04.pdf>>

<http://www.facebook.com/group.php?gid=57350386772>,
<http://www.bumfightsvideos.com/>,
<http://www.youtube.com/watch?v=Uj2pLYsM0GE>.

Násilná videa se objevují i u nás. Příkladem lze uvést bitku žáků dvou základních škol (ZŠ Elišky Krásnohorské a ZŠ SNP) v Ústí nad Labem ze dne 20. února 2007. Z této rvačky byl pořízený videozáznam zachycující zpočátku slovní, později i fyzické napadání se dětí vyšších ročníků základních škol na pěší zóně ústecké čtvrti Skřivánek,¹³ který byl později umístěn na internetové stránky. Video lze mimo jiné zhlédnout na webové stránce <http://zpravy.idnes.cz>.

3.3 Happy slapping

Poprvé se happy slapping objevil před asi pěti lety v jižní části Londýna. Na rozdíl od BumFights zachycuje útok na zpravidla nic netušící oběť. Happy slapping je neočekávaný, brutální útok na náhodně vybranou oběť, který partner útočnicka nahrává. Snímky jsou následně šířeny pro pobavení na internetu např. YouTube. Jedná se v podstatě o určitý druh šikany, jejímž cílem je ponížit náhodně vybranou oběť, kterou se může stát kdokoli.

Mladí lidé, kterých se tato aktivita týká se rozdělují na tři skupiny. První skupinu tvoří agresori, druhou ti, kteří happy slapping odsuzují a třetí skupina, která tvrdí, že by se uměla účinně bránit. Výraz Happy slapping byl poprvé použit v novinovém článku, který měl název „Násilníci si natáčejí útoky na telefon“¹⁴. Happy slapping (původně „legrace a zábava“) však s postupem času změnil svou podobu. Útoky začaly být příliš násilné a někdy dokonce končily i smrtí.

Proti nebezpečí této zábavy se začaly některé státy bránit legislativními opatřeními. Francie již v roce 2007 v rámci své legislativy vymezila happy slapping jako kriminální zločin s trestem odnětí svobody až 5 let. Ve Velké Británii byla poprvé za

¹³ iDNES.cz. Zprávy: Žáci dvou škol se porvali, video dali na internet. [online]. MARFA, a.s., c1999-2010, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/zaci-dvou-skol-se-porvali-video-dali-na-internet-ft1/krimi.asp?c=A070319_190837_krimi_mia>

¹⁴ iDNES.cz. BERÁNEK, Jan. Mobil.cz. Nová móda: Násilníci si točí své oběti mobilem. [online]. MARFA, a.s., c1999-2010, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <http://mobil.idnes.cz/nova-moda-nasilnici-si-toci-sve-obeti-mobilem-f3x/mob_tech.asp?c=A060815_155555_mob_tech_brz>

takový zločin potrestána v roce 2008 dvěmi roky vězení dívka, která na svůj mobilní telefon natočila muže, jenž byl v její přítomnosti ubit k smrti. Další evropské státy Dánsko, Irsko, Itálie, Německo, Španělsko, Švédsko a Švýcarsko přijaly opatření podle vzoru Anglie a Francie.

Ukázky happy slapping je možné shlédnout na různých webových stránkách, např.: <http://www.youtube.com/watch?v=GTKjIuWMwc0&feature=related>, http://xman.idnes.cz/nejvetsi-archiv-lidske-agresivity-najdete-na-internetu-pje-/xman-adrenalin.asp?c=A080114_102850_xman-adrenalin_fro

3.4 Cyberstalking

Cyberstalking, (odvozeno z angl. „stalk“ = stopovat) je označení pro stalking provozovaný prostřednictvím internetu.

Stalking označuje obtěžování druhé osoby formou opakovaného, systematického přibližování, pronásledování, stupňovaného obtěžování, které mívá různou podobu a intenzitu, někdy nabývá až obsesivního charakteru. Tohoto chování se může dopouštět známá i cizí osoba. Motivací k takovému chování bývá pocit neopětované lásky, nebo naopak nenávist obtěžující osoby.¹⁵

Stalking byl dlouho považován za projev osob s psychiatrickým onemocněním. Stalkeré byly osoby s patologickými vazbami na jinou osobu, které vybrané osobě projevovali neodbytný obdiv. Stalking byl tehdy označován jako erotomanie. Toto milostné pronásledování bylo definováno třemi fázemi: v prvním stadiu převládá dvoření se oběti, ve druhém stadiu nastupují výčitky, obviňování a ve třetím stadiu se objevuje agrese, vydírání, vyhrožování.

Ve druhé polovině dvacátého století se změnil postoj k této problematice v souvislosti s nárůstem případů, které místo v psychiatrických ambulancích skončily v soudních síních. Pojem erotomanie bylo nahrazeno označením stalking – nebezpečné pronásledování, ve kterém se spojuje systematické pronásledování

¹⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 2008, s. 63

a násilí. Stalking se může objevovat na základě vztahů osobních, pracovních i zprostředkovaných různými médii.¹⁶

Stalking postupně narušuje osobní život oběti. Obětí stalkingu se může stát kdokoliv. Častějšími oběťmi bývají ženy, které byly v minulosti partnerkami stalkera. Dále mohou být obětí stalkera veřejně známé osoby, a to nejen umělci, sportovci a politici, ale soudci, lékaři, atd.

Oběť postupně zažívá pocity úzkosti, strachu, trpí nespavostí, je ve stresu. Deprese může v některých případech přerůst v suicidiální (sebevražedné) úvahy. Život oběti se soustředí na únik před stalkerem. Oběť stalkingu má možnost podat u soudu žalobu na ochranu osobnosti, nebo se obrátit na policii a podat trestní oznámení. Současná platná legislativa tuto problematiku dosud neupravuje a stalkerovi tak hrozí jenom tresty v podobě veřejných prací apod.

Nárůst případů stalkingu vedl k nutnosti změny v legislativě. Od 1. ledna 2010 nabývá účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění dalších předpisů. Trestní zákoník obsahuje § 354 – Nebezpečné pronásledování. Podle tohoto ustanovení může být stalker potrestán odnětím svobody od 6 měsíců do tří let.¹⁷

3.5 Cyber Bullying

Cyber Bullying, nebo-li kyberšikana, je jedna z forem šikany, využívající ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně vyvést z rovnováhy s cílem ublížit psychicky nebo fyzicky. Šikanování způsobuje obětem psychické, u klasické šikany i fyzické utrpení, které poškozuje zdraví oběti. Projevy kybernetické šikany nemusí působit dojmem šikany. Zejména děti nebo i mladí lidé

¹⁶ MINISTERSTVO VNITRA. Časopisy: Archiv-červen 2008. Doc. PhDr. LUDMILA ČÍRTKOVÁ, CSc., Policejní akademie ČR, Praha: Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). Číslo 4/2004. [online], Ministerstvo vnitra, c2005-2006, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0404/cirtkova_info.html

¹⁷ SAGIT nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava. *Sbírka zákonů: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. [online], Nakladatelství Sagit, a.s., c1996-2010, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb09040&cd=76&typ=r>

nemusí poznat, že se jedná o šikanu a nemusí si umět s nastalou situací poradit. Mohou mít pocit osamělosti a nepochopení ze strany okolí. Obětí kyberšikany neustále přibývá.

Kyberšikana v mnoha případech začíná jako klasická šikana. Vzhledem k prostoru, ve kterém je realizována, se od tradiční šikany liší. Odlišnost vychází ze specifických možností, které tento prostor nabízí. Ve virtuálním světě může každý na rozdíl od světa reálného snadno nepříjemnou komunikaci ukončit. Kyberprostor nabízí možnost pohybovat se zde anonymně, identitu lze kdykoliv změnit, nejsou patrné fyzické ani psychické nedostatky či fobie.

První obětí kyberšikany v ČR s následkem smrti se stal Jiří Pacholík, ředitel ZŠ v Železném Brodě. Ten se dostal do konfliktu se žákem 9. třídy ZŠ. Učitel žáka při hodině vyzval, aby si uklidil věci. Žák odvětil: „*Seber si to sám, ty šmejde!*“. Situace byla zachycena mobilním telefonem a šířena na internetu. Učitel, kterého taková odezva vyprovokovala, dal chlapci facku. Na základě tohoto incidentu přišel o zaměstnání a později spáchal sebevraždu.¹⁸

Nárůst klasické šikany v prostředí škol vedl k vypracování metodického pokynu ministra školství k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. Tento pokyn byl zveřejněn ve věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 1/2009¹⁹ (dále jen MŠMT). Z iniciativy rodičů obětí šikany vzniklo Občanské sdružení proti šikaně, které se zaměřuje na pomoc obětem šikanování a na prevenci v této oblasti.²⁰

¹⁸ SUCHOMEL, P.; HOŘENÍ, J. *Učitelé: Nechceme další sebevraždu*. MF DNES, 5.2.2009, roč. XX, č. 29, s. 3

¹⁹ Věstník MŠMT. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (č.j. 24 246/2008-6). [online], č. 1/2009, vychází měsíčně. [cit. 2009-11-08], Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/vestniky/vest_MSMT_01_2009.pdf

²⁰ Stránky občanského sdružení Společenství proti šikaně. *Kdo jsme*. [online], Impax, s.r.o., c2004, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <http://www.sikana.org/>

3.6 Cyber Grooming

Cyber grooming je chování osoby, která se prostřednictvím manipulativní komunikace v oblasti sociálních sítí snaží získat zejména u dětí falešnou důvěru a přimět je k osobní schůzce, nejčastěji za účelem sexuálního zneužití. Útočníci - groomeři bývají sexuální devianti. V širším pojetí se však za cybergrooming považuje jakýkoliv způsob manipulace dětí a mladistvých prostřednictvím ICT (Information communication technologies – dále jen ICT) např. ve spojení s terorismem apod.

4 CYBER GROOMING

Cyber grooming je v současné době novým, velmi diskutovaným problémem, který vážně ohrožuje zejména dětské uživatele internetu. Této problematice, která ohrožuje převážně dětské uživatele internetu, je věnována v poslední době ze strany odborné veřejnosti velká pozornost. Aby bylo možné přijmout účinná opatření, bylo třeba popsat podstatu cyber groomingu, jeho pachatele a oběti.

Vzhledem k závažnosti problematiky se tato práce hlouběji věnuje pouze cyber groomingu. Ze všech obětí se pak práce věnuje těm nejzranitelnějším, tedy dětem mladšího školního věku 10 – 11 let.

4.1 Podstata činu

Dítě, které tráví většinu dne u počítače a komunikuje na internetových chatech či diskuzních fórech, se vystavuje ohrožení, které představují deviantní osoby používající manipulativní postupy směřující k zneužití dítěte a tím i jejich uspokojení. Cybergroomeři jsou velmi trpěliví, pečlivě své oběti zpracovávají a připravují na osobní kontakt. V případech, kdy dítě odmítá spolupracovat, používají vydírání a své oběti vyhrožují. K vydírání často používají buď informace, nebo fotografie získané od dítěte. Děti ve věku kolem 10 let jsou velmi důvěřivé

a toho pachatelé využívají při získávání přízně dětí. Děti tak doplácí na svou přehnanou důvěřivost.²¹

Výzkum provedený v Austrálii ukazuje, že:

- 1 ze 4 dětí ve věku 10 – 17 let je vystaveno nechtěným sexuálním materiálům na internetu,
- 1 z 5 dětí mladších 17 let dostalo sexuální nabídku,
- 1 ze 33 dětí bylo požádáno o schůzku,
- 49 % internetových agresorů není odhaleno,
- 6 % dětí ve věku 10 – 17 let je vyhrožováno, nebo jsou obtěžovány a méně než polovina dětí o tom informuje svoje rodiče.²²

4.2 Základní etapy

Cybergrooming není jednorázová, spontánní aktivita. Toto chování je dlouhodobé, promyšlené, cílené a má své specifické etapy:

▪ Vzbuzení důvěry a izolování oběti

Útočník se snaží vzbudit důvěru u vybrané dětské oběti tím, že se staví do pozice jeho kamaráda. V komunikaci vystupuje jako ten, kdo mu rozumí. Chápe jeho problémy či má dokonce problémy stejné a tak mu je může pomoci vyřešit. Mladistvým obětím groomer často ukazuje pornografické materiály. Zároveň postupně dochází k pomalému, nenápadnému izolování dítěte od rodičů a kamarádů. V této etapě groomer velmi často získává první kontaktní údaje oběti např.: e-mail dítěte, telefonní číslo na mobil, adresu bydliště či adresu školy, kterou navštěvuje.

▪ Podplácení a budování kamarádského vztahu

Navázaný kamarádský vztah groomer upevňuje například různými dárky, pozornostmi či výhodami, např. dobitím kreditu, PC hrou, atd.. Právě předávání dárků může být podnětem k osobnímu kontaktu.

²¹ CHMELÍK, Jan. Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. 2003, s.22-26

²² isafe.org. *Isafe Brochure.pdg: Cyber Grooming*. [online], [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://images2.esu11.org/sovalley/isafeBrochure.pdf>>

- **Vybudování emoční závislosti**

Komunikací groomer získává od oběti různá tajemství, která je připraven použít k budoucímu vydírání. Dítě ani netuší, jak mocnou zbraň groomerovi poskytuje. Postupně se dítě stává na útočníkovi emočně závislým, groomer je jeho důvěrníkem a často zůstává jediným přítelem. Dítě začíná rodičům lhát o tom, jak a s kým tráví svůj volný čas, přestává se svěřovat se svými problémy. Jeho důvěru má již jenom groomer.

- **Osobní setkání**

Osobní kontakt groomera a dětské oběti se může uskutečnit během kterékoliv z výše uvedených fází. První setkání může proběhnout například jako procházka v parku, návštěva ZOO (Zoologické zahrady), případně i přímo v bytě groomera.

- **Sexuální obtěžování, zneužití dítěte**

Sexuální obtěžování a zneužití dítěte groomerem je poslední etapou groomingu, která může v krajním případě končit i smrtí oběti.²³

4.3 Pachatelé

V současné době není zpracována typologie pachatelů groomingu. V rámci semináře konaného dne 6. 10. 2009 na Krajském úřadu Libereckého kraje, který se věnoval převážně problematice STALKING, uvedla doc. Ludmila Čírtková, že z 90 % nejsou pachatelé groomingu „klasičtí“ pedofilové.

Většina těchto pachatelů disponuje vynikající sociální inteligencí, proto jim nedělá problém přesvědčovat druhé. Velikost jejich IQ (intelligenční kvocient – dále jen IQ) nemá žádnou souvislost s touto inteligencí.²⁴ Pachatelem této trestné činnosti se tedy může stát i osoba s nižším IQ. Soudní znalec v oboru klinické psychologie a sexuologie PhDr. Slavomil Hubálek v pořadu SOS²⁵, který se věnoval zneužívání

²³ KOPECKÝ, Kamil. Moderní trendy v e-komunikaci. 2007

²⁴ MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea, *Mládež a delikvence*. 2003, s. 51

²⁵ ČESKÝ ROZHLAS 1. Radiožurnál. Rádio na přání: *Pořad SOS. Rozhovor s psychologem Slavomilem Hubálkem*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Český rozhlas, c2000-2010, Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radionaprani/archiv/?p_dat_from=9.9.2008&p_gt=1&p_po=-1&p_kat=-1&p_st=-1&dni=1&p_sort=A>

děti na internetu, vysílaném dne 9. 9. 2008 na Českém rozhlasu, charakterizoval pachatele – pedofila takto: Současný pedofil se odlišuje od původního pedofila, který si „kupoval“ děti pomocí pytlíků bonbónů. V současné době láká dítě do svých sítí pomocí internetové komunikace. Vydává se za mladšího, než doopravdy je. Ptá se oběti na koníčky a zájmy a baví se o nich. Chce poslat fotku. Zpočátku fotky normální, později například v plavkách apod. a prostřednictvím těchto fotek pak oběti vydírá k osobní schůzce. Používá dvojsmysly. Chce se s obětí vidět. Mimo této charakteristiky uvedl, že by rodiče měli své děti kontrolovat – číst jejich sms zprávy, kontrolovat s kým si na internetu píše.

4.3.1 Případy v ČR

- **Falešná Tereška**

Televize Nova v pořadu „112“²⁶, uvedeném dne 10.11.2009, odvysílala reportáž, která se zabývala touto problematikou. Novinářka deníku MF Dnes²⁷, paní Jana Blažková, se pokusila v září roku 2006 pod falešnou identitou (Tereška, 11 let), prostřednictvím chatování na Xchat.cz, v diskuzní místnosti určené pro děti ve věku 9-13 let, odhalit pedofilního pachatele groomingu (*viz příloha č. 4*).

Novinářce se podařilo navázat kontakt s Jiřím (27 let), který vystupoval pod nickem Jirzin. Ten dívce poslal své fotografie a také ji požádal o zaslání její fotografie. Komunikoval s dívkou tak, aby navázal určitý vztah, později volil i vulgární sexuální výrazy. Během rozhovorů mu „falešná Tereška“ sdělila svůj věk, adresu, později i číslo mobilního telefonu. Jiří ji „na oplátku“ poučil o určité sexuální praktice. Dojednal si s „Tereškou“ schůzku, která měla být na odlehlém místě. Novinářka se na dohodnutou schůzku dostavila spolu se svým kolegou fotografem a setkání s Jiřím zachytili jak prostřednictvím fotografií, tak i skrytou kamerou. Na Jiřího podali trestní oznámení a připojili rozhovory z chatování.

²⁶ NOVA.cz. 112-10-11-2009. CET 21 spol s r.o., c2010, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://archiv.nova.cz/multimedia/112-10-11-2009.html>>

²⁷ iDNES.cz. BLAŽKOVÁ, Jana, BLAŽEK, Jakub. *Je tu mladá holka, která mi ho...?* MAFRA a.s. c1999-2010, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/je-tu-mlada-holka-ktera-mi-ho-dpr-/krimi.asp?c=A061007_094833_domaci_jan>

V reportáži se k této problematice vyjádřil mjr. Mgr. Václav Písecký (vedoucí oddělení informační kriminality Krajské ředitelství PČR Praha), který uvedl, že každá taková konverzace má předem daný scénář. Psycholog prof. PhDr. Petr Weiss, Ph.D. zkonstatoval, že pedofilové mají pro komunikaci s dětmi velký cit, rozumí jejich světu, protože oni sami žijí v tomto světě.

Totožnost Jiřího byla odhalena pomocí zveřejněné fotografie, na které byl poznán svou kolegyní a pomocí identifikované přípojky PC. Jednalo se o 27 letého, vysokoškolsky vzdělaného pracovníka pojišťovny. Pachatel byl stíhán za trestný čin přípravy k pohlavnímu zneužití. Dle odborného vyšetření trpí sexuální deviací - heterosexuální pedofilií. Jiří byl odsouzen k 3 leté zkušební době a k povinné ambulantní léčbě.

▪ **1. případ obtěžování vyšetřovaný Policií ČR**

V září 2006 informovala dvanáctiletá dívka zpravodajský server iDnes.cz, že byla přes ICQ obtěžována pedofilem. Původně s ní komunikoval v angličtině a požádal ji o zapnutí webkamery. Když začal mluvit sprostě, dívka komunikaci ukončila. Jednalo se o první případ tohoto typu, který byl vyšetřován Policií ČR.²⁸

▪ **Petr Sajitz (49 let)** - pachatel groomingu

Pachatel oslovil oběť při cestě vlakem na Frýdecko-Místecku. Namluvil chlapci, že je velmi bohatý, ale brzy zemře na rakovinu. Přesvědčil ho, aby mu dělal společníka a za odměnu přislíbil převedení majetku v hodnotě padesáti milionů EUR. Po chlapci, který souhlasil, požadoval nejrozumnější sexuální praktiky.

²⁸ Server o českém internetu LUPA. Česká policie poprvé řeší případ obtěžování pedofilem po ICQ. c1998–2010, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.lupa.cz/zpravicky/ceske-police-poprve-resi-pripad-obtezovani-pedofilem-po-icq>> ISSN 1213-0702

Chlapec později odmítl plnit sexuální požadavky. Opakovaně vydíral šestnáctiletého mladíka, po kterém chtěl homosexuální pohlavní styk. Vyhrožoval mu zveřejněním jeho erotických fotografií na internetu a ve škole, kterou mladík navštěvoval.

Chlapec nevydržel psychický nátlak a střelil se do hlavy. Pokus o sebevraždu naštěstí přežil. Po tomto pokusu o sebevraždu vyšlo najevo, že byl několik měsíců nucen k nechutným sexuálním praktikám mužem z Frýdku-Místku.²⁹ Petru Sajitzovi hrozí za trestný čin vydírání a svádění k pohlavnímu styku až osm let vězení.

▪ **Pavel Hovorka (35 let)** - pachatel cybergroomingu

Nejznámější český kybergroomer je Pavel Hovorka (viz příloha č. 3). Zneužil víc než 20 nezletilých chlapců. Vydával se za ředitele nadace „Dítě VIP“, která podporuje děti dětských domovů. Jeho první oběť vyhrála dvou týdenní pobyt v Praze v soutěži "Dítě VIP", kterou sám vypsál. Chlapce, který tuto soutěž vyhrál a který byl u něho na dvoutýdenním pobytu, zneužil na vrátnici, kde pracoval.

Oběti si však vybíral nejen z řad dětí z dětských domovů, ale kontaktoval je v rámci sociálních sítí. S dětmi si zpočátku dopisoval, s některými si později i telefonoval. Dokázal od dětí, někdy za úplatu, získat jejich intimní fotografie. Později je zval sobě do práce, kde několik z nich donutil k pohlavnímu styku. Osobní schůzky si vynucoval nabízením peněz, nebo vydíráním, že jejich nahé fotky rozvěsí v jejich okolí, či ve škole, s různými hanlivými nápisy.

²⁹ DENÍK.cz. Prostějovský deník. *Deviant znásilňoval chlapce i v Prostějově*. VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., c2005, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://prostejovsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/devianta-ktery-zneuzyval-chlapce-hleda-policie.html>>

Případ vyšel najevo, když policii informovala matka jednoho z poškozených chlapců. Ten se jí svěřil, že má domluvenou schůzku s nějakým mužem. Podle kriminalistů si vybíral děti ze sociálně slabších rodin.³⁰

Některé z obětí trpí od doby zneužití posttraumatickým stresem. Deviant byl nakonec v roce 2008 odsouzen k osmi letům nepodmíněně za sedm pohlavních zneužití dítěte a třináct případů vydírání.

▪ **Mentálně postižená dívka**

O nebezpečnosti komunikace na internetu se v únoru 2008 přesvědčila maminka šestnáctileté, mentálně postižené dívky z Prostějova. Dívku prostřednictvím internetu oslovil neznámý muž, který po ní chtěl erotické fotografie a videa. Sám jí také posílal své fotografie a uváděl o sobě, že je ženatý, má dvě děti a pracuje jako hokejový trenér v Jičíně. Dívce, která odmítala poslat fotografie, začal vyhrožovat. Lehce mentálně postižená dívka se začala bát a plnila jeho příkazy.

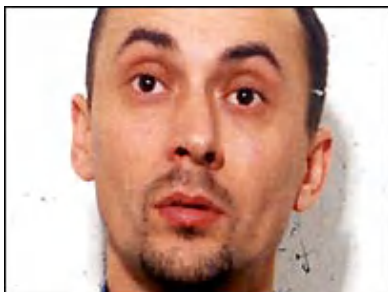
Na celý případ přišla její maminka, která začala pátrat po příčinách úzkostných stavů své dcery a odmítání potravy. Příčinu hledala i v jejím mobilním telefonu a počítači, kde našla výše uvedené záznamy. Případ byl oznámen Policii ČR.³¹

³⁰ Magazín deníku Právo & Seznam.cz. Novinky.cz. *Soud zmírnil trest muži, který měl zneužívat malé chlapce*. Borgis a.s. c2003-2010, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/krimi/169672-soud-zmirnil-trest-muzi-ktery-mel-zneuzyvat-male-chlapce.html>>

³¹ NOVA. GIBIEC Lukáš, RAJNOCHOVÁ Vanda. *Odpolední Televizní noviny. Pedofil na internetu: postiženou dívku nutil posílat erotické fotky*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://web.nova.cz/zpravy/?83c=~krimi~&83e=DO28520&ex28520=pedofil-na-internetu-postizenou-divku-nutil-posilat-eroticke-fotky>>

4.3.2 Případy ze zahraničí

- **Michael Wheeler, (36 let)**

Michael Wheeler, z Cambridge, se seznamoval na internetu v diskuzních místnostech s dívkami mladšími 13 let. Získával jejich důvěru, dával jim dárky, chodil s nimi do kina a to celé dlouhé měsíce i roky. První dívku kontaktoval na internetu, když jí bylo 11 let. Trpělivě čekal, dokud jí nebylo 13 let.

Během té doby ji prostřednictvím komunikace na internetu zmanipuloval tak, že na něm byla citově závislá. Věděl, jak jsou dívky zranitelné, znal jejich různá tajemství. Hovořil s nimi o jejich sexuálních problémech, o problémech, které měly se svými chlapci a rodiči. Dokázal je tak zmanipulovat, že byly ochotny lhát rodičům.

Rodiče jedné dívky, ani netušili, že ji vezou do kina, kde na již čeká pedofil, se kterým si jejich dcera píše. Pokaždé, když trávila čas u počítače a oni se domnívali, že si dělá věci do školy, nebo si píše se svými kamarádkami, psala si s ním o sexu. Přitom se rodiče domnívali, že dělají pro ochranu své dcery vše. Netušili, že v době, kdy dceři bylo 13 let, měla s Wheelerem sex v jeho autě, kanceláři, v parku. Michael Wheeler se přiznal k 11 trestným sexuálním činům vůči mladým dívkám.

Ve Velké Británii je za sexuální zneužití osoby mladší 13 let trest doživotní, za sexuální zneužití osoby starší 13 let pouze dva roky. Na tento nesoulad již upozornili soudci a vláda se rozhodla přijmout změnu zákona. Michael Wheeler byl zatčen v říjnu 2002 a odsouzen k trestu odnětí svobody ve výši tří let. Do konce svého života zůstane v evidenci sexuálních pachatelů. Rodiče dívek jsou zklamaní a nesouhlasí s délkou trestu, neboť to, co Wheeler dívkám způsobil, na nich i jejich rodinách zanechá doživotní šrám. Proto rodiče těchto dívek nabádají ostatní rodiče, aby mluvili se svými dětmi o možných rizicích internetu.³²

³² BBC News. *Chat room paedophile jailed*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/2969020.stm>

▪ **Paul Rogers, (37 let)**

Britská policie zatkla Paula Rogerse, po tom, co nutil prostřednictvím komunikace na internetu dítě k vulgárnostem.

U soudu vyšlo najevo, že Paul Rogers, předstírající, že je čtrnáctiletá dívka jménem Sarah, užíval e-mailovou adresu "skoolchic_sex" ke groomingu dívky, které bylo 12 let.

V jednom e-mailu, se dívky Rogers ptal, zda by chtěla dělat za peníze „vulgární věci“ s jeho bratrancem. V pozdějším, nabídl zaplatit 100 liber za to, aby se 12-letý chlapec svlékl a oblékl si ženské spodní prádlo. Během stejného rozhovoru představil svého bratrance, který se jmenoval Rogers. Rogers připravil setkání s dívkou na záři a chtěl po ní vulgární věci. Později v noci si vyměnili velké množství textových zpráv, ve kterých se Rogers stále více dotazoval na důvěrné, intimní detaily jejího těla.

Tato 12-letá dívka však byl tajný reportér ze Sunday People. Po zatčení Rogers vypověděl, že celý incident bylo jen „neškodné rozptýlení“ a že věřil, že dívka byla starší 16 let. Žádné jeho konání prý nemělo sexuální charakter.

Paul Rogers ze Southamptonu byl odsouzen na 18 měsíců poté, co byl shledán vinným z groomingu a byl vyhozený z Metropolitan policejního sboru. Detektiv seržant Nick Duffield, z oddělení zabývajícího se pedofily, řekl, že tento případ je další připomínkou toho, že pedofilové jsou kdekoli, bez ohledu na jejich povolání.³³

▪ **Muž z Thornleigh, (34)**

Australská policie obvinila 34-letého muže z groomingu 12-leté dívky. Policie tvrdí, že muž věřil, že je dívka 12 let. Ve skutečnosti však byla „dívka“ vyšetřovatel

³³ REUTERS. *UK man jailed for child grooming*. [online]. c2010, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/technologyNews/idUSL2629806220071026>>

oddělení počítačové kriminality, který se za dívku vydával. Muž byl obviněn z toho, že čtyřech případech pomocí groomingu zneužil osoby mladších 16 let.

Detektiv superintendant John Kerlatec z oddělení zabývající se sexuální kriminalitou řekl, že zatčení bylo varováním pro osoby, zabývající se tímto druhem trestné činnosti. Dále uvedl, že děti a mladí lidé jsou nejvíce ohroženi online útočníky v průběhu prázdnin, ve večerních hodinách a o víkendech.³⁴

4.3.3 Profil pachatelů

Z těchto pár uvedených případů je patrné, že profil pachatelů odpovídá profilu pedofilních pachatelů ať už s heterosexuální pedofilií či homosexuální pedofilií. Dále se jedná o pachatele, kteří v rámci internetu mají potřebu vyzkoušet nové, neznámé aktivity. Anonymita, kterou internet umožňuje, je provokuje k posouvání hranic a to v různých formách. Někteří pachatelé samozřejmě, stejně jako v reálném životě, mohou trpět poruchou osobnosti. V každém případě se jedná o velmi nebezpečné chování, které může vést v důsledku až k tragickým koncům.

Tito lidé jsou vysoce schopní, neuvěřitelně trpělivi a prohnání. Mají výborné komunikační schopnosti, jsou dobře trénovaní, podporovaní a většinou napojení do sítě pedofilů. Jsou připraveni cestovat velké vzdálenosti, aby se setkali se svým cílem. Není problém pro ně zaplatit své oběti cestu, aby přijela za nimi. Dlouho pracují na udržování důvěrného vztahu. Děti jsou stále častěji cílem kyber pachatelů, kteří je dokáží donutit k agresivním sexuálním setkáním prostřednictvím internetové on line komunikace.

4.4 Nástroje cyber groomingu

Nástroji cyber groomingu jsou internetové prostředí a manipulativní komunikace. Komunikace v rámci sociálních sítí je oblíbená pro svoji anonymitu, absolutní

³⁴ Sydney Morning Herald. Georgina Robinson. *Sydney man charged with grooming 'child' for sex*. [online]. The Sydney Morning Herald, c2008, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.smh.com.au/news/national/sydney-man-charged-with-grooming-child-for-sex/2008/09/04/1220121379787.html>>

nezávislost na prostoru a čase. Používají ji uživatelé bez rozdílu věku, pohlaví i sociálního postavení. Mohou tu tedy komunikovat i uživatelé, kteří používají různé typy nebezpečných komunikačních technik. Manipulativní komunikační techniky bývají prostředkem nejen cyber groomingu, ale i ostatních výše uvedených rizik. Za pomoci přesvědčivé komunikace dokáží pachatelé získat od uživatele potřebné údaje či osobní informace, a ty potom použít ke svým záměrům.

Nejsnadnějšími oběťmi takové manipulace se nejčastěji stávají žáci základních škol. Z poznatků mjr. Mgr. Jana Machuty z 3. oddělení SKPV OOK Praha a mjr. Mgr. Václava Píseckého z oddělení informační kriminality SKPV Praha, které byly prezentovány na semináři pořádaném Mgr. Ivo Brátem, ředitelem Centra intervenčních a psychosociálních služeb Libereckého kraje v Liberci ve dnech 21. a 22. května 2009 ve Vesci u Turnova, jsou nejčastějšími oběťmi děti ve věku 10 až 11 let, tedy žáci 4. a 5. tříd základních škol. Děti v tomto věku nejsou mediálně gramotné a nemají schopnost kriticky přehodnocovat informace.

4.4.1 Etapy manipulativní komunikace

Manipulativní komunikace má několik etap, které pro dosažení svého cíle agresor kombinuje.³⁵

1) Izolace oběti od okolí

Manipulátor se snaží vzbudit důvěru oběti, získat pozici dobrého kamaráda a poté oběť izolovat od sociálního okolí.

Příklady projevů:

- *Rodiče ti nerozumí, já ano, mně se můžeš svěřit se svými problémy.*
- *Neříkej o tom ostatním dětem, žártily by.*
- *Neříkej o tom mamince...*
- *Dospělí to nepochopí, já ano.*
- *Mně se můžeš svěřit, budeme mít tajemství.*
- *Jsem na tom podobně, svěř se, zůstane to mezi námi.*

2) Získávání informací o oběti

Od izolovaného dítěte manipulátor zjišťuje informace o oběti a pro podpoření efektu přátelství může dávat dárky. Pokud dítě sdělí číslo svého mobilního telefonu, manipulátor s ním komunikuje nejen na Internetu, ale i prostřednictvím SMS. Důležitější a často „důvěrnější“ informace sděluje přes SMS.

Příklady projevů:

- *Máš počítač ve svém pokojíku nebo v obývací místnosti? Já v pokojíčku.*
ověřování, zda by mohla být komunikace sledována někým jiným
- *Bydlíš v Praze? Já jsem z Brna.*
zjišťování vhodné lokality, např. kvůli potenciálnímu vloupání
- *Jaké máš zájmy? Já mám rád počítačové hry a U2.*
zjišťování zájmů za účelem případného využití uplácení dítěte dárkem
- *Kolik je ti let? Mně je 16.*
- *Pošli mi fotku, já ti pošlu svoji.*
získávání kompromitujících materiálů, které slouží k možnému pozdějšímu vydírání - často používané u kyberšikany, či kybergroomingu
- *Chci ti poslat suprovou MMSku, napiš mi své číslo.*
získání telefonního čísla oběti
- *Máš kluka/holku?*
zjišťování, zda má oběť někoho, komu se může svěřit
- *V kolik chodí vaši do práce? Jsem doma od 6 do 8 sám/sama.*
zjišťování, kdy je byt prázdný, např. kvůli potenciálnímu vloupání

3) Vydírání

Manipulátor využívá získané informace a vydírá oběť, např. ji nutí k osobní schůzce. Někdy k samotnému vydírání nedojde. Záleží na tom, jaký je virtuální vztah oběti a manipulátora.

Příklady projevů:

- *Potřebuji s tebou nutně mluvit osobně.*
- *Jestli se se mnou nesejdeš, zabiju se.*
- *Když mi neřekneš své pravé jméno, zveřejním tvoji fotku a napíšu o tobě, že jsi!!!*

³⁵ E-bezpečí. *Nebezpečné komunikační praktiky: Manipulativní komunikace jako fenomén online komunikačních prostředí.* [online]. c2008-2009, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://cms.e-bezpecni.cz/content/view/121/6/lang,czech/>>

- *Jestli ke mně nepřijdeš, všem pošlu tvou upravenou fotku s nápisem:!*
- *Jestli to neuděláš, napíšu tvé matce!*

4) **Zfalšované zprávy**

Zfalšované zprávy jsou určitý specifický typ manipulativní komunikace. Tato zpráva dítěti oznamuje, že něco vyhrálo, či získalo např. nový notebook, či mobilní telefon, když splní jednoduché podmínky.

- *Ahoj, vyhrál jsi v soutěži „Dítě chatu VIP“ hlavní cenu! Tou je skvělá večeře v centru Prahy v luxusním prostředí firmy Max. Akce pouze pro děti do 15 let! Odpověz na tento e-mail a získej bližší podrobnosti!*
- *Milí žáci, máte jedinečnou možnost získat ZDARMA nový luxusní počítač se 4 procesory – ideální pro hraní počítačových her a surfování. Stačí nám napsat na e-mailovou adresu vaše jméno, příjmení a adresu, kam máme počítač doručit. Posledních 30 kusů! Akce pouze pro žáky základních škol!*
- *Ahoj, tvoje e-mailová adresa byla náhodně vybrána s dalším 20 adresami ze 4 milionů dětí v České republice. Vyhráváš nový mobilní telefon Apple iPhone 4G. Odpověz na tento e-mail, připoj své jméno, příjmení a adresu, kam máme telefon poslat. Nezapomeň připojit barvu iPhone, o který máš zájem (černá nebo bílá). Vše zdarma! Odpověz do 5 dnů!*

4.5 **Oběti – děti mladšího školního věku**

Děti mladšího školního věku, který bývá označován jako střízlivý realismus, chtějí pochopit okolní svět a věci v něm „doopravdy“. Původní naivní realismus ovlivňuje nastávající dospívání, děti jsou kritičtější k sobě i k okolí. Mají potřebu být aktivní ve vztahu k okolnímu světu, který prozkoumávají reálnými činnostmi. Mají zvýšený zájem o pohybové hry a sportovní výkony. Uvědomují si své úspěchy a neúspěchy a začínají se porovnávat s vrstevníky a dospělými. Postupně se stávají méně závislými na svých okamžitých přáních. Dítě před 11 rokem je sice schopno skutečných logických operací a úsudků, ale jen pokud se to týká konkrétních věcí, jevů a obsahů, které si dítě může názorně představit. Teprve kolem 11 let je dítě schopno vyvozovat soudy i zcela formálně i bez konkrétní představy. Protože intelektová výkonnost významně závisí na výkonové motivaci, může být ovlivněna jak výchovou v rodině, tak i výchovou ve škole. Vlastní chování utváří už ne jen pouze podle rodičů, ale i podle učitelů, spolužáků.

Prostředí školy má na děti určité požadavky a očekávání, které zpětně děti ovlivňuje. Z tohoto důvodu jsou důležité nejen vztahy mezi spolužáky ale i vztahy mezi učiteli a žáky. Učitel zde vystupuje v roli autority, která má nad dětmi určitou moc, kterou může děti ovlivňovat.³⁶ Skupina, ve které se dítě pohybuje mu dává příležitost k četnějším a rozlišnějším interakcím. Reakce dítěte na druhé děti je jiná, než reakce na dospělé, jsou mu bližší svými vlastnostmi, zájmy i postavením mezi lidmi. Dítě se ve skupině učí sociální reakce jako například pomoc slabším, spolupráce, ale také soutěživost a soupeřivost. Ve vrstevnické skupině se učí stále lepšímu porozumění různým názorům, přáním a potřebám různých lidí - učí se sociálnímu porozumění. Narůstá i schopnost volního sebeřízení či seberegulace.

Poznává, že své vnitřní pocity, přání či motivy může před okolím skrýt. Kolem 10 let si uvědomuje, že může současně prožívat i několik protikladných emocí a že na každou situaci se dá pohlížet současně z více perspektiv. Teprve až během školního věku dochází ke stabilizaci sociálních norem morálního jednání. Chápání mravních norem a hodnot a jednání podle nich závisí na vývoji kognitivním. Morálka se podle Piageta mění u školních dětí z heteronomní, kdy je určována příkazy a zákazy dospělých apod. na autonomní, kdy uznává určité jednání za správné či nesprávné samo o sobě, bez ohledu na autoritu, názor či příkaz dospělého. Přesto všechno stanovené platí pro všechny bez přihlížení k okolnostem stejně, jedná se o tzv. rigidní morálku. Teprve kolem 11-12 let pochopí hlouběji podstatu mravního hodnocení a začínají přihlížet k motivům jednání. Začínají brát ohled na individualitu situací a neočekávají, že za stejné jednání by měl být vždy stejný trest či stejná odměna.³⁷

4.5.1 Chování dětí v prostředí Internetu

Děti se nejčastěji pohybují na webových stránkách, které souvisí s oblastí jejich zájmů, různé blogy, stránky o populárních osobnostech, filmech, hudbě, sociální sítě. Děti, častěji než ostatní uživatelé internetu, snadněji získávají pocit, že ten druhý jim lépe rozumí. Děti na internetu komunikují nejčastěji s vrstevníky, mají potřebu vztah na internetu jak udržet, tak i navázat vztahy nové. Je to pro ně stejné jako seznamování v reálném světě a navíc daleko jednodušší, pohodlnější. Nové

³⁶ VÁGNEROVÁ, Marie, Psychopatologie pro pomáhající profese. 2004, s. 47

³⁷ LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2006 s. 124-125

seznamování je pro ně součástí osamostatňování z vlivu rodičů apod. Stále častěji děti vystupují pod skutečnou identitou a tu falešnou používají pouze pro zábavu, nebo pokud nechtějí, aby se o nich něco pro ně nepříjemného dozvěděli lidé, které znají z reálného života.

Mezi specifika internetové komunikace všeobecně, patří navázání citové komunikace. Uživatelé získávají během vzájemné komunikace poměrně málo informací, na rozdíl od kontaktu vyplývajícího ze vztahu v reálném světě, a proto si informace, které uživatelům chybí, doplňují formou promítání svých vlastních přání, pocitů a myšlenek do toho druhého. Tak snadno získávají pocit, že jim ten druhý rozumí. Proto se snadněji odhalují, říkají věci, které by v reálném světě při skutečné komunikaci tváří v tvář nikdy neřekli. Tento problém se týká i uživatelů dospělých. Děti nejsou schopny reflexe, neuvědomují si nebezpečí nepřiměřeného otevření se neznámému uživateli.

Internet je užitečným zdrojem informací a zábavy, což, jak vyplývá z dosud uskutečněných průzkumů, potvrzují děti i rodiče. Děti vědí o internetu víc než jejich rodiče a jsou si toho dobře vědomy. Přesto, že ovládají nové technologie lépe než dospělí, nedokáží odhadnout jejich nebezpečnost. Přestože většina dětí je poučena o tom, že nemají poskytovat osobní údaje, jsou ochotny uvádět tyto informace. Rodina je pro dítě zdrojem jistoty a bezpečí³⁸, i z tohoto důvodu tedy děti při komunikaci „z bezpečí domova“ poskytují informace neznámým osobám, se kterými se na internetu seznámí. Různými výzkumy, které byly v této oblasti provedeny bylo zjištěno, že děti o sobě prozrazují neznámým internetovým uživatelům nejčastěji následující informace:

- E-mailová adresa	84 %
- Osobní fotografie	73 %
- Telefonní číslo	60 %

Rizikantní a vyzývavé chování je možné ověřit. Například při vyhledávání v rámci sociálních sítí např. na XCHAT.CZ lze za méně než 5 minut najít dívky, které o sobě udávají: kompletní osobní údaje, jsou ochotné vyměňovat si fotografie,

³⁸ VÁGNEROVÁ. Marie, Psychopatologie pro pomáhající profese. 2004, s. 45

používající vyzývavý nick – např. 14sexulinka, nebo s tvrzením, že hledají partnera na sex. Často se jedná o dívky ve věku 12 – 15 let.³⁹

4.6 Prevence

Ačkoliv se ve společnosti může objevit tvrzení, že si děti svým chováním na internetu koledují dostat se do problému, je třeba si uvědomit, že za zločin je odpovědný kdo jej páchá, ne oběť. Společnost dětem přístup k informacím neusnadňuje. Z mezinárodní konference *On-line bezpečí*, pořádané pod záštitou ministra vlády České republiky pro lidská práva Michaela Kocába, v rámci vládní kampaně „*STOP násilí na dětech*“ (viz příloha č. 6), konané v budově Krajského úřadu v Jihlavě dne 16. 9. 2009 vyplývá, že většina rodičů se o těchto tématech s dětmi nebaví, často ani neví, co jejich děti na internetu dělají. Mnoho rodičů internetu nerozumí. Vinu lze spatřit i na straně školství, neboť ani zde nejsou tato témata vhodným způsobem dětem předkládána. V neposlední řadě neexistuje ani mediální výchova.

Odborná společnost si však uvědomuje, že rizika, která s sebou tato technologie přináší jsou obrovská. Vzhledem k nárůstu otřesných případů společnost pracuje na přijetí opatření, která by dětem umožnila bezpečný pohyb na internetu.

4.6.1 Mapování situace

K přijetí určitých preventivních opatření předcházelo mapování problematiky. Bylo třeba zjistit co děti ohrožuje, co dělají špatně atd. Pro tyto účely bylo provedeny následující průzkumy:

- Sdružení Linky bezpečí provedlo již v letech 1997 – 1998 výzkum, který zjistil, že čtvrtina dospělé populace ČR má z dětství zkušenost, která odpovídá některé z forem sexuálního zneužití.⁴⁰
- Výzkumy 3. lékařské fakulty UK byly zaměřeny na informovanost a postoje dětí ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání. Byly provedeny v roce 2001, 2004

³⁹ Machuta. Jan, Písecký. Václav, prezentace groomingu, seminář, Vesec u Turnova. 21. 5. 2009

⁴⁰ Pöthe P., Halfarová H., Bosák V., Csémy L.: *Retrospektivní studie sexuálního zneužívání v dětství u dospělé populace ČR a u osob s rizikovým sexuálním chováním*, 1998.

a 2006 na základních a středních školách v Praze a v Chebu. Předmětem výzkumu v roce 2004 byla i efektivita sexuální výchovy na základních školách. Respondenti vyjádřili nespokojenost, protože úlohu rodičů a škol v této oblasti nahrazovaly dívkám kamarádky a chlapcům internet. Děti sice tvrdily, že mají znalost o tom co je sexuální zneužití, ale při ověření znalosti se ukázalo, že ve skutečnosti je znalost podstatně nižší.

- V roce 2004 byla uskutečněna I. část výzkumného projektu „Prevence komerčního sexuálního zneužívání dětí ve výchovných ústavech pro mládež a dětských domovech se školou“. Výzkum za podpory MŠMT uskutečnila nevládní organizace Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu. Výsledky ukázaly mj., že oběti komerčního sexuálního zneužívání pocházejí z dětí na útěku z dysfunkčních nebo nefunkčních rodin a ze zařízení pro výkon institucionální péče.
- Výsledky průzkumu SAFT Gross-European Survey v zemích Evropské unie zveřejnily zajímavé srovnání chování dětí a tím, jak je vidí jejich rodiče. Viz část konkrétních výsledků:
 - Děti si byly dobře vědomy, že o internetu vědí víc než jejich rodiče.
 - Většina dětí věděla, že nemají poskytovat osobní údaje, ale přesto byly ochotny uvádět víc informací, než by povolili rodiče.
 - 14 % dětí se osobně setkalo s někým, koho poznaly prostřednictvím internetu (a 30 % o této možnosti vážně uvažovalo!), ale jen 4 % rodičů připustila, že k tomu mohlo dojít.
 - Přes 44 % dětí, které brouzdaly na internetu někdy navštívilo pornografické stránky.
 - 30 % dětí vidělo webové stránky obsahující násilí – nicméně tuto možnost připustilo jen 15 % rodičů.⁴¹
- Výzkum, provedený v roce 2004 mezi dětmi školního věku v Praze a v Chebu, že 6 % dívek a 11,1 % chlapců si dovedla představit, že by případnou složitou situaci mohli řešit sexem za peníze.⁴²
- Mezinárodní internetová komunita Habbo provedla během akce Teen Online Safety Awareness Month v únoru 2007 průzkum týkající se bezpečnosti a bezpečného chování na internetu u 3600 dětí a mladistvých:
 - 51,7 % navštěvovalo denně chatovací místnosti,
 - 18,5 % mělo osobní zkušenost s někým, kdo byl dospělý a vydával se za někoho mladšího,
 - 57,2 % někdy elektronicky komunikovalo s někým, koho nikdy nepotkali v reálném světě,

⁴¹ INTERNET HOTLINE, Nadace naše dítě. *Informace pro pedagogy: Neradostná řeč statistiky*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.internethotline.cz/informace-pro-pedagogy/134-3.htm>>

⁴² Vaničková, Eva. *Dětská prostituce*. 2005, s. 108

- 31,7 % někdy elektronicky prozradilo své osobní informace tak, že se k nim mohli dostat cizí lidé,
- 26,6 % bylo při elektronické komunikaci dotázáno na sexualitu nebo sexuální zkušenosti,
- Nadace Naše dítě ve spolupráci se společností TNS AISA, s.r.o., uskutečnila začátkem roku 2009 průzkum v českých rodinách o chování dětí na internetu včetně náhledu na přístup rodičů k ochraně dětí před nebezpečným materiálem šířeným internetem:
 - pouze 8 % rodičů využívalo programy pro omezení přístupu dětí k nevhodným stránkám,
 - 17 % rodičů nekontrolovalo, co jejich děti na internetu dělají,
 - až **51 % dětí ve věku 10 – 15 let** mělo počítač s internetem umístěný v dětském pokoji a trávilo na internetu průměrně 1,5 hodiny denně v pracovním týdnu a až 2,5 hodiny denně o víkendu,
 - okolo 70 % dětí ve věku 14 – 15 let na internetu navštěvovalo diskusní skupiny,
 - 93 % dětí ve věku 10 – 11 let stahovalo nebo hrálo online hry,
 - 37 % českých dětí ve věku 14 – 15 let komunikovalo na internetu s cizími lidmi, které znaly pouze z virtuálního prostředí. 35 % z těchto dětí nemělo rodiči stanovená žádná pravidla používání počítače,
 - 14 % dětí ve věku 14 – 15 let se osobně scházelo s lidmi, které poznaly na internetu,
 - více než třetina dětí ve věku 14 – 15 let sdělovalo na internetu neznámým osobám své osobní a kontaktní údaje,
 - 45 % dětí ve věku 14 – 15 let posílalo své fotografie a na internetu sdílelo svá videa⁴³.

Různé výzkumy proběhly a probíhají v rámci celého světa, neboť všechny země se snaží najít co nejúčinnější opatření, která by eliminovala rizika, která internetový svět umožňuje.

⁴³ INTERNET HOTLINE, Nadace naše dítě. *Aktuality*. [online]. c2008-2009, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.internethotline.cz/aktuality-2009/190-4.htm>>

4.6.2 Přijatá opatření

Na konci minulého roku zahájila EU program pro bezpečnější internet „Safer Internet“, který poběží až do roku 2013. Jeho cílem je chránit děti v on-line světě a zajistit bezpečné používání on-line služeb.

Dne 10. února 2009 podepsalo v Lucembursku 17 významných internetových firem (např. Yahoo, Facebook, Google/YouTube, Microsoft Europe apod.) dohodu, která by měla umožnit zvýšit bezpečí sociálních sítí pro mladé lidi a omezit výskyt nebezpečných komunikačních rizik. Navrhovaná opatření obsahují:

- poskytnutí snadno použitelného a dostupného **tlačítka „nahlásit zneužívání“**, pro možnost ohlášení nevhodného kontaktu či chování jiného uživatele. Např. na stránkách YouTube již lze toto tlačítko používat;
- **soukromé výchozí nastavení** on-line profilů a seznamů kontaktů nezletilých uživatelů;
- **znemožnění vyhledání soukromých profilů** nezletilých uživatelů pomocí internetových stránek či vyhledávačů;
- **umožnění soukromého nastavení**, zda on-line informace uživatele uvidí pouze jeho přátelé nebo kdokoliv;
- zabránit registraci a používání služeb **uživatelům mladšího věku**, než pro které jsou určeny.⁴⁴

V České republice se již třetím rokem snaží o snížení těchto rizik horká linka Nadace Naše dítě, pod názvem „Internet Hotline“. Uživatelé sem mohou napsat, pokud na internetu zjistí nebezpečný či ilegální obsah.

Někteří provozovatelé serverů přijali technická opatření v podobě možnosti oznámit útok pomocí speciálního tlačítka umístěného na webových stránkách. Přesto nejúčinnější obranou, nebo spíše ochranou před cybergroomery je dostatečná informovanost dětí, rodičů i učitelů o této problematice. Dobrá komunikace mezi dítětem a rodičem oslabuje pozici cybergroomera.

⁴⁴ E-BEZPEČÍ. Kopecký Kamil. *Sociální sítě budou bezpečnější*. Joomla! [online]. c2005-2007, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/110/33/lang,czech/>>

V úterý 1. září 2009 odstartovalo první kolo soutěže projektu „E-Bezpečí“ zaměřené na nebezpečí spojené s elektronickou komunikací. Téma této soutěže pro děti ve věku od jedenácti do osmnácti let je „Kybergrooming – pozor na virtuální kamarády“⁴⁵ a upozorňuje na možná rizika související s vyžíváním informačních a komunikačních technologií.

V rámci dosavadních poznatků byla vytvořena pravidla pro bezpečné užívání Internetu dětmi (*viz příloha č. 5*). Přesto, že jsou tato pravidla v podobných verzích dostupná na různých webových serverech, nedostávají se přímo k těm, kteří by je měli mít denně na očích. Děti, které se doma u počítače cítí v bezpečí, nemají potřebu zadávat do vyhledávače hesla, prostřednictvím kterých by se k tomuto desateru dostaly. Navíc, pokud by se k tomuto desateru dostaly, nebudou mu věřit. Nemají dosud negativní zkušenosti, které by těmto pravidlům daly význam. Proto je potřeba, aby byly děti seznamovány s těmito pravidly svými rodiči i ve škole.

Společnost má možnost posílit preventivní opatření v resortu MŠMT formou začleňování této tematiky do školních vzdělávacích programů. Resort Ministerstva vnitra (dále jen MV), přestože dosud není samotné lákání dětí přes Internet protizákonné, v návrhu připravovaného zákona počítá s tím, že bude možné trestat i osoby, které „pouze“ sledují dětskou pornografií přes Internet, aniž by ji stahovali do svého počítače. Školství jako instituce učí děti novým znalostem a dovednostem. V oblasti IT však poněkud zaspala. Dětem chybí sociální dovednosti, které by se mohly učit zvládat přímo v rámci školní výuky. V rámci těchto dovedností by se děti mohly naučit neagresivně odvrátit agresivní jednání někoho jiného, slušně o něco požádat, byly by schopny řešit problémy, učily by se kompromisům atd..⁴⁶

Škola sice nemůže a ani by neměla nahrazovat rodinu, která je hlavní a tradiční socializační institucí, přesto škola dokáže vhodnými vzdělávacími programy a mimoškolními aktivitami mnohé. Stejně tak jako na většině škol probíhá dopravní výchova, je nutné i v rámci školství zařadit výuku bezpečného používání internetu.

⁴⁵ KYBERGROOMING aneb pozor na virtuální kamarády. *O soutěži*. [online]. Axe design studio, c2009, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://soutez2009.e-bezpeci.cz>>

⁴⁶ MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea, *Mládež a delikvence*. 2003, s. 275

Projekt – „SEZNAM SE BEZPEČNĚ“

Koncem roku 2008 proběhla v Praze konference pořádaná společností *Seznam.cz*, která přiblížila rizika, se kterými se mohou děti setkat na internetu. Na základě ohlasu, který tato konference vzbudila, byl natočen ve spolupráci Nadace Naše dítě, Linky bezpečí a Policejního prezidia film upozorňující na nebezpečí skrytá za nejrůznějšími identitami na internetu.

Cílem tohoto filmu bylo, kromě upozornění na tato rizika, naučit děti řešit situace, do kterých se mohou dostat. Ve filmu se postupně odvíjí tři příběhy. První vypráví o dívce, která byla na schůzce naslepo znásilněna. Další o dívce, která si nevědomky dopisovala s pedofilem. Film dětem odkrývá co všechno se může stát, pokud poskytnou své nahé fotografie. Ukazuje, jaké to je být vydírán, včetně upozornění, že některé případy končí tragicky. Film je určen pro děti ve věku 12 – 16 let, jejich rodičům a učitelům. Již od května 2009 měl být distribuován do všech Základních škol.⁴⁷

4.6.3 Odpovědnost rodičů

Přestože existuje mnoho rodičovských filtrů, které mohou zamezit dětem přístup na určité webové stránky, není mnoho rodičů, kteří by je používali. Nejenom, že nepoužívají tyto filtry, často umožňují dětem neomezený přístup k internetu, bez jakékoliv kontroly kolik času na něm stráví a které stránky děti navštěvují. Mállokterí rodiče se baví se svými dětmi o bezpečné komunikaci na internetu, zvláště o tom, co by neměly o sobě cizí osobě sdělovat. Někteří rodiče Internetu vůbec nerozumí. Často bývají děti hlídány prarodiči, kteří také internetu nerozumí. Děti je tak mohou oklamat tvrzením, že si dělají přípravu do školy.

V poslední době se stále více stává, že rodiče bývají zaneprázdněni svým zaměstnáním a tak se snaží nahrazovat svoji lásku materiálními dary.⁴⁸ Často ani netuší kde se jejich dítě pohybuje, s kým se kamarádí a jak tráví volný čas. Rodiče by

⁴⁷ SEZNAM.CZ. Seznam se bezpečně! [online]. Seznam.cz, a.s. c1996-2010, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.seznamsebezpecne.cz/o-projektu>>

⁴⁸ PEŠATOVÁ, Ilona. Asociálně patologické jevy u dětí školního věku. 2007, s. 156

si měli uvědomit, že zodpovídají za bezpečí svých dětí na internetu. Nakonec děti, které komunikují na Internetu doma v obývacím pokoji věří, že jsou v bezpečí. Protože technické prostředky se stále vyvíjejí, je třeba, aby se o nich i rodiče snažili získat co nejvíce informací. Už jenom proto, aby poznali, kdy se je snaží děti oklamat. Měli by se snažit pochopit fungování určitých programů.

Komunikace o bezpečném používání internetu, včetně stanovených a kontrolovaných pravidel je správným krokem k ochraně dětí. Počítač s internetem v dětském pokojíčku je velmi lákavý pro prohlížení stránek s nevhodnou tematikou. Proto je v rámci bezpečnosti dětí vhodnější umístit počítač do společné místnosti, např. obývacího pokoje. Rodiče tak získají přehled o jeho používání. Kontrolou historie navštívených stránek na internetu, výpisy s kým dítě komunikuje, kdo mu posílá e-maily apod. předcházíme riziku, které s sebou přináší schůzky s novými „kamarády“ z internetu. V případě takového setkání je třeba zajistit taková opatření, která by případné ohrožení dítěte odvrátila.⁴⁹ Kontrola ze strany rodičů, tedy informovanost o tom co dítě dělá ve volném čase, s jakými kamarády se stýká, kde se zdržuje když není doma, kdy se vrací domů a v jaké stavu, je určitý parametr rodičovského chování, který má významný podíl jak na delikventním chování dítěte⁵⁰, tak i na možnosti, aby se dítě stalo případnou obětí trestného činu.

K tomu mohou využít i různé technologické možnosti, např. filtry nevyžádané pošty (spamu), kontrolu přístupu (k internetu) apod. Administrátorským přístupem k počítači rozhodnou rodiče o tom, jaké programy se budou či nebudou instalovat apod. Při pohybu na Internetu je vhodné vyhýbat se stránkám s pochybnou tematikou - zejména warez⁵¹ a pornografií. Přes e-mail se mohou do PC dostat různé viry či trojský kůň. E-maily, pokud nejsou šifrované lze docela dobře kontrolovat antivirovým systémem, například NOD32. Při přijímání souborů např. přes ICQ se program sice zeptá, zda chce uživatel soubor přijmout, ale již nedokáže soubor prohlédnout. Po potvrzeném souhlasu soubor uloží. Ten může být zcela neškodný, ale může obsahovat vir. Nejlepší prevencí je kromě opatrnosti na jakých stránkách se

⁴⁹ INTERNET HOTLINE, Nadace naše dítě. *Internet Hotline Nadace Naše dítě*. [online]. c2008-2009, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <www.internethotline.cz>

⁵⁰ MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea, *Mládež a delikvence*. 2003, s. 44-45

⁵¹ SVĚT HARDWARE. Vše ze světa počítačů. *Slovník základních pojmů*. [online]. oXy Online s.r.o. c1998-2010, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.svethardware.cz/glos.jsp?char=W>>

pohybujeme, jaké soubory stahujeme a ukládáme a jaké aplikace si na svůj počítač instalujeme, pořídit si vhodný antivirový software.⁵²

4.6.4 Technologické prostředky

- **Antiviry** – Aplikace, které kontrolují činnost jednotlivých programů v počítači včetně uložených dat a reagují při nálezu škodlivého kódu. Jeden z nejlepších antivirů u nás i na světě je **NOD32**. Další známé antiviry – AVAST, AVG, Norton Antivirus, F-Secure apod..
- **Firewally** – Programy nebo hardwarová zařízení, které oddělují počítač od počítačové sítě na základě pravidel komunikace.
 - *Síťové firewally* - pracují na tzv. bráně, tj. počítači nebo zařízení které připojuje lokální síť do Internetu. Tyto firewally chrání všechny počítače v této síti. Mohou sledovat a filtrovat síťovou komunikaci, která přes bránu prochází.
 - *Personální (osobní) firewally* – jsou určeny k ochraně jednoho konkrétního počítače. Mohou kontrolovat nejen síťovou komunikaci, ale také komunikující aplikace, spouštěné programy, přihlašování a odhlašování uživatelů. Osobní firewall je v podstatě nutností pro uživatele, který je k Internetu připojen veřejnou IP adresou. Tento počítač se tak stává přímo dosažitelným odkudkoliv z Internetu. Uživatel prostřednictvím firewallu určí, jakou komunikaci povolit a kterou zakázat. Jedním z lepších firewallů je Kerio Personall Firewall (nyní Sunbelt Personall Firewall), který nechrání počítač pouze proti nebezpečí z Internetu, upozorňuje na spuštění aplikace, pokud byla od posledního spuštění změněna atd.. Nastavení je variabilní a záleží na nastavení každého uživatele.
- **Antispyware, antiadware** - programy, které podobně jako antiviry dokáží vyhledávat a likvidovat spyware, resp. adware na počítači uživatele. Většina těchto programů umožňuje naplánovat pravidelné automatické kontroly počítače. V kategorii freeware je výborná aplikace Spyware Terminátor.⁵³

⁵² RÁDL, Tomáš. Když antivirus nestačí. *Computer*. 23. 10. 2008, XV, 20/08, s. 41

⁵³ SPYWARE.CZ. Stránky o SPYWARE. *Prevence*. [online]. viry.cz. c1998-2007, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.spyware.cz/go.php?p=spyware&t=clanek&id=10>>

Pozor je třeba dát na podvodné programy, které se vydávají se za antispywarová řešení.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 EMPIRICKÁ SONDA K INFORMOVANOSTI DĚTÍ

5.1 Cíl práce

Práce zjišťuje informovanost žáků mladšího školního věku o rizicích, která spočívají v udávání údajů o sobě a rodičích a zasílání svých fotografií při komunikaci s cizími lidmi na internetu.

5.2 Hypotézy

Ze stanoveného cíle lze odvodit následující hypotézy:

- 1. Většina dětí používá internet*
- 2. Většina dětí není při aktivitách na internetu kontrolována*
- 3. Děti udávají údaje o sobě a rodičích cizím osobám*
- 4. Děti si neuvědomují rizika kontaktu s cizí osobou*
- 5. Rodiče nemají dostatečný přehled o aktivitách svých dětí na internetu*

5.3 Metody zkoumání

V této empirické sondě byly použity explorační metody, a to dotazník, anketa a rozhovor. U dětí mladšího školního věku se v jejich chování stále ještě projevuje respekt k autoritě, ze kterého vyplývá, že děti automaticky plní „příkazy“ jim dané. Pokud se tedy děti přihlašují se na webovou stránku, která vyžaduje zadání jejich osobních údajů, děti je, pokud nejsou poučeny o bezpečném užívání Internetu, zcela přirozeně vyplní. Původně plánovaný řízený rozhovor s dětmi, který měl zjišťovat proč děti informace o sobě uvádí, by v tomto případě, neměl vypovídající hodnotu. S dětmi bylo provedeno výzkumné šetření pomocí dotazníku. Během vyplňování

dotazníku děti průběžně reagovaly na některé otázky a bylo patrné, že mají potřebu zeptat se, k čemu tyto otázky slouží a vyjádřit se k nim ústně.

Rodičům dětí byla předložena anketa dokreslující situaci. Odpověď na první otázku ankety by měla korespondovat s odpověďmi dětí na příslušné téma. Další otázky slouží k dokreslení toho, jak rodiče vnímají svou odpovědnost za bezpečí svých dětí na Internetu, tedy zda provádí potřebnou kontrolu, či dohled.

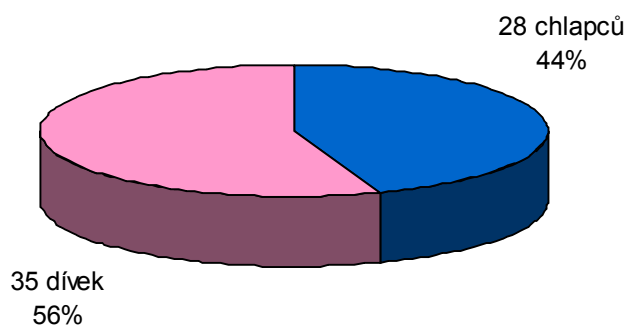
Na základě stanovených cílů a hypotéz, které se vztahují ke zkoumané problematice byl vytvořen dotazník obsahující 15 otázek různých typů, předložený dětem (*viz příloha č. 1*). Anketa, předložená rodičům těchto dětí, obsahuje 4 uzavřené otázky (*viz příloha č. 2*).

Otázky v dotazníku byly formulovány a sestaveny tak, aby odpovídaly typu respondentů, tedy dětem mladšího školního věku. Anketa, která byla následně předložena rodičům dotazovaných dětí v úvodu oslovuje respondenty, vysvětluje důvody šetření, seznamuje se zkoumanou problematikou a jejím účelem. V závěru byla zdůrazněna anonymita ankety s poděkováním respondentům. Diskuze byla usměrněna tak, aby zjistila proč se děti při komunikaci na Internetu chovají, tak jak se chovají.

5.4 Charakteristika zkoumaného vzorku

Objektem výzkumu byly děti 4. tříd ZŠ. Jako vzorek byly vybráni žáci 4. tříd ZŠ Ještědská v Liberci. Tato škola je sportovně zaměřená, navštěvují ji děti z celého liberecka. Nejedná se tedy pouze o městské děti a o děti pouze z jedné lokality. Na této základní škole jsou tři čtvrté třídy. Celkem je v těchto třídách 71 žáků. Ve všech třídách postupně proběhlo dotazníkové šetření. Každý žák obdržel jeden dotazník.

Rozložení vzorku

Graf č. 1 – Rozložení vzorku

Tabulka č. 1 – Věkové složení respondentů

Věk respondentů	10 let	11 let	celkem	%
chlapci	17	11	28	44%
dívky	19	16	35	56%
celkem	36	27	63	100%

V den, kdy dotazníkové šetření probíhalo, bylo přítomno celkem 63 žáků, 8 žáků bylo omluveno z důvodu nemoci. Z přítomných žáků bylo: 35 dívek, z toho 19 ve věku 10 let, 16 ve věku 11 let a 28 chlapců, z toho 17 ve věku 10 let a 11 ve věku 11 let.

5.5 Vlastní výzkum a interpretace jeho výsledků

Pro výzkumné šetření byl sestaven dotazník, který byl testován formou tzv. pilotní studie. Pět dotazníků bylo vyplněno s náhodně vybranými dětmi sledované věkové kategorie, aby byla ověřena srozumitelnost položených otázek.

V rámci pilotní studie bylo zjištěno, že děti dobře reagují na ústní vysvětlení či ujasnění každé položené otázky a předešlo se tak možným spekulacím. Proto bylo upuštěno od původního záměru požádat třídní učitelky o rozdání dotazníku ve třídách a jeho samostatné vyplnění jednotlivými žáky. Po konzultaci s vedoucím práce byly vyhotoveny dotazníky, které byly rozdány dětem 4. tříd základní školy Ještědská ulice v Liberci.

Dotazníky byly postupně vyplněny s každou třídou zvlášť. Celá třída byla informována o tom jak se bude dotazník vyplňovat a že je tento dotazník naprosto anonymní. Třídní učitelky nejprve uklidnily celou třídu, kterou příchod cizí osoby do vyučování poněkud rozptýlil. Způsob vyplňování dotazníku připodobnily úkolům, které běžně zvládají ve škole. Na žácích byla patrna poslušnost vůči autoritě třídní učitelky. Jednotlivé otázky byly přečteny a vysvětleny před celou třídou. Tím bylo zajištěno, že se všem respondentům dostalo jednotného dotázání a nedošlo k žádným pochybnostem jak na kladenou otázku odpovědět. Během vyplňování dotazníků se ani v jedné ze tří tříd nevyskytly žádné problémy. Celkem bylo přítomno 63 žáků, z toho 35 dívek a 28 chlapců. Návratnost rozdaných dotazníků byla 100 %.

Během vyplňování dotazníku děti průběžně reagovaly na některé otázky a bylo patrné, že mají potřebu zeptat se k čemu tyto otázky slouží. Vzhledem k tomu, že děti byly sdílné a měly zájem o této problematice hovořit, byly probírány jednotlivé otázky znovu s tím, že se děti mohly vyjádřit proč reagují tak, jak v dotazníku uvedly. Paní učitelky do rozhovorů nezasahovaly. Přestože byly dotazníky vyplňovány postupně, po jednotlivých třídách, reakce dětí byly srovnatelné.

Vzhledem k tomu, že by bylo složité kontaktovat jednotlivé rodiče žáků, u kterých proběhlo dotazníkové šetření, bylo s třídními učitelkami dohodnuto, že bude anketa předložena rodičům na prvních, společných třídních schůzkách. Třídní učitelky byly velmi ochotné, ve spolupráci s nimi byly anketní lístky rozdány na jednotlivé školní lavice. Během třídních schůzek paní učitelky shromáždily anketní lístky vyplněné rodiči dětí. Účast rodičů na třídních schůzkách nebyla 100 %, celkem 12 rodičů se z různých důvodů nedostavilo vůbec. Ve 3 případech zastoupily rodiče dětí jejich prarodiče, kteří nedokázali na otázky v anketě odpovědět. Ankety se zúčastnilo

celkem zúčastnilo 56 rodičů. Všichni rodiče spolupracovali, anketu řádně vyplnili. Návratnost ankety byla 100 %.

Sestavený dotazník obsahuje celkem 15 otázek. Obsahuje otázky uzavřené, výběrové, polozavřené, otevřené a filtrační.

Zaměření dotazníkových otázek:

- otázky č. 1 – 3 = jsou zaměřeny na užívání internetu
- otázky č. 4 – 7 jsou zaměřena zajištění bezpečnosti
- otázka č. 8 = je zaměřena na používání sociálních sítí
- otázky č. 9,10 = jsou zaměřeny na udávání osobních údajů
- otázky č. 11 – 14 = jsou zaměřeny na riziko související s groomingem
- otázka č. 15 = je zaměřena na znalost rizik spojených s užíváním Internetu

Zaměření otázek ankety:

- otázka č. 1 = je zaměřena na zabezpečení přístupu na internet
- otázka č. 2,3,4 = jsou zaměřeny na zajištění kontroly dětí ze strany rodičů

Data získaná dotazníkovou metodou byla zpracována zpracovala pomocí tabulek a grafů. Do tabulek byly zaznamenávány hodnoty absolutní četnosti, která udává počet respondentů, kteří volili v otázce vybranou odpověď. Dále byla zaznamenávána relativní četnost, která udává v procentech, kolik respondentů zvolilo vybranou odpověď. Na základě hodnot relativní četnosti udávané v %, byly vyhotoveny grafy, ve kterých jsou výsledky dotazníkového šetření znázorněny. Pro sestavení tabulek a grafů byl použit program Microsoft Excel

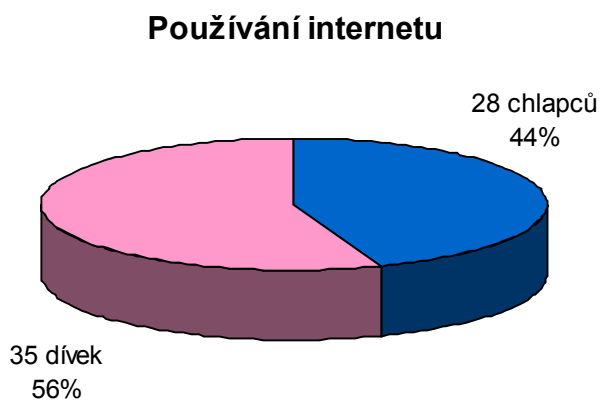
5.5.1 Hypotéza č. 1

Většina dětí používá Internet

a) používání internetu

Tabulka č. 2 – Používání internetu

Používání internetu	ano	ne
chlapci	28	0
dívky	35	0
celkem	63	0

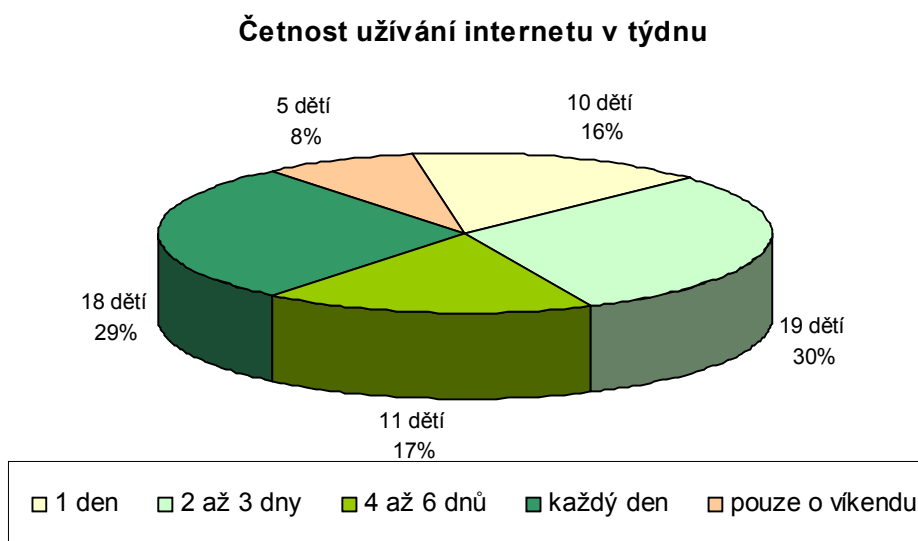
Graf č. 2 – Používání internetu

Zjištění: Dle zpracovaných odpovědí používají internet v rámci zkoumaného vzorku všechny dotazované děti. Na tuto otázku děti reagovaly shodně, internet je součástí jejich života.

b) četnost užívání internetu

Tabulka č. 3 – Četnost pravidelného užívání internetu

Četnost používání internetu	1 den	2 až 3 dny	4 až 6 dnů	každý den	pouze o víkendu	neužívá
chlapci	3	9	5	9	2	0
dívky	7	10	6	9	3	0
celkem	10	19	11	18	5	0
celkem v %	16%	30%	17%	29%	8%	0

Graf č. 3 – Četnost pravidelného užívání internetu

Zjištění: Během týdne užívá celkem 76 % dětí internet více než dva dny. Alarmující je fakt, že 46 % dotazovaných uvádí, že užívají internet více než 4 dny v týdnu. To napovídá, že téměř polovina dětí tráví svůj volný čas u počítače a není jim nabídnuta adekvátní náhradní aktivita. Vzhledem k tomu, že dotazník nebyl zaměřen na volnočasové aktivity dětí, je tato domněnka čistě spekulativní. Nicméně na

základě osobních zkušeností se domnívám, že je velmi pravděpodobná a to zejména v kombinaci s nedostatečným dohledem rodičů, kteří často ani netuší jak jejich děti tráví volný čas. Některým dětem pak internet nahrazuje přítomnost rodičů.

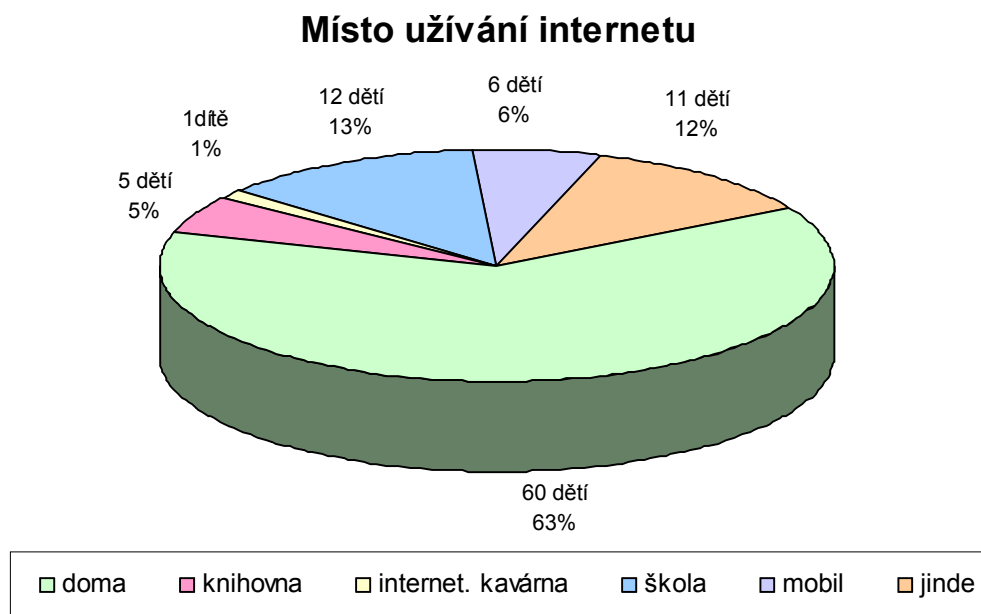
Z následného rozhovoru vyplynulo, že častěji tráví čas na internetu děti, které jsou doma samy do doby, než se vrátí jejich rodiče z práce. Děti, které sdělily, že mají během týdne mnoho zájmových aktivit, používají internet méně často. Děti, které se věnovaly sportovním činnostem – floorbal, lyžování, aerobic, volejbal, bývají z důvodu častých tréninků časově vyčerpány a internet užívají méně. Ani víkendy pak netráví příliš často na internetu, neboť mívají různé sportovní soutěže.

Výsledky rozhovoru tedy potvrzují domněnku, že děti tráví volný čas na internetu, pokud jim nejsou nabídnuty podnětné, zájmové aktivity.

c) místo užívání internetu

Tabulka č. 4 – Místo užívání internetu

Místo užívání Internetu	doma	knihovna	internet. kavárna	škola	mobil	jinde
chlapci	27	1	0	7	4	3
dívky	33	4	1	5	2	7
celkem	60	5	1	12	6	11

Graf č. 3 – Místo užívání internetu

Zjištění: Nejčastějším místem užívání internetu a to 63 % z nabízených možností je doma. Tuto skutečnost uvedlo 63 % dětí. Na druhém místě se v četnosti užívání internetu objevuje škola a to u 13 % dětí. Na třetím místě žáci uvedlo 12 % dotazovaných, že používají internet na jiném místě, než byly nabídnuty možnosti v dotazníku. Jako jiné místo uváděli: u babičky, u tety nebo u kamaráda či kamarádky.

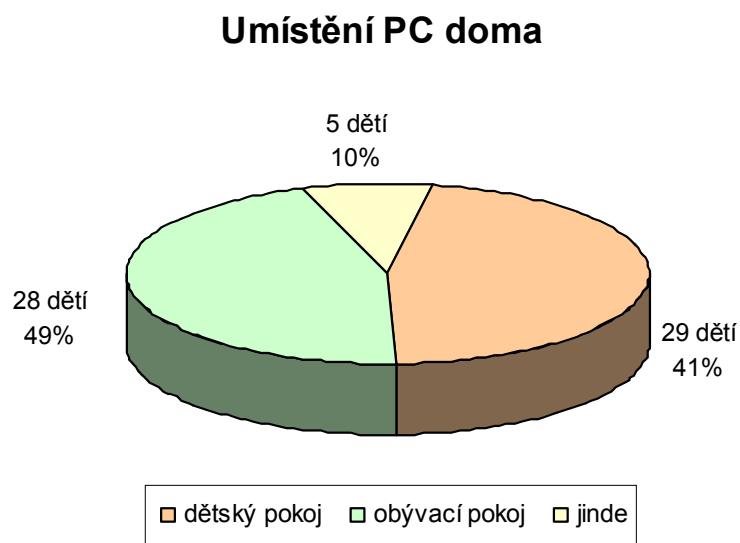
Při rozhovoru jedna dívka uvedla, že doma počítač nemá, ale přesto používá internet každý den u kamarádky. Většina dětí shodně přikyvovala, že mají internet doma, případně není problém zajít ke kamarádovi, či příbuzným.

Z tohoto zjištění vyplývá, že největší možnost ochrany dětí před možnými nebezpečími, která souvisí s komunikací na internetu, mají rodiče a škola. Také provozovatelé webových stránek mohou přispět velkou měrou k ochraně nejmladších uživatelů internetu.

d) umístění počítače v domácnosti

Tabulka č. 5 – Umístění počítače v domácnosti

Umístění PC doma	dětský pokoj	obývací pokoj	jinde
chlapci	11	12	2
dívky	8	16	3
celkem	29	28	5

Graf č. 4 – Umístění počítače v domácnosti

Zjištění: Umístění počítače v jednotlivých domácnostech je nejčastěji v obývacím pokoji či v dětských pokojích. Častěji bylo vyznačeno, že se PC nachází v obývacím pokoji, u 64 % dívek a 48 % chlapců. Naopak více, tedy 41 % chlapců uvedlo, že v jejich domácnosti je počítač, který užívají umístěn přímo v dětském pokoji. Dívky

tuto skutečnost uvedly ve 24 %. Pouze 5 dětí ze všech dotazovaných uvedlo, že počítač, který používají je umístěn v jiné místnosti – v ložnici rodičů či v pracovně.

V rámci následného rozhovoru děti uváděly, že používají PC buď v obývacím pokoji, nebo přímo v dětském pokoji. Děti, které v dotazníku uvedly, že mají PC umístěný na jiném místě se do diskuze k této otázce nezapojily.

Je otázkou, zda se v domácnosti nachází pouze jeden počítač, jaké jsou prostorové možnosti domácnosti pro umístění počítače i kolik členů rodiny počítač užívá. Přesto jednou z možností, jak mít dítě komunikující na internetu pod dohledem, je umístění v takovém místě, kde je průběžný dohled možný. Zcela jistě je tento dohled snazší při umístění počítače v obývacím pokoji, kde se celá rodina schází, než za zavřenými dveřmi dětského pokoje.

Závěr:

Šetření prokázalo platnost hypotézy, že v současnosti děti mladšího školního věku užívají internet.

Děti mladšího školního věku jsou v současné době aktivními uživateli internetu. Většina dotazovaných používá internetovou síť častěji než čtyři dny v týdnu. Nejčastěji používají internet doma a ve škole. I děti, které nemají počítač doma, používají internet - nejčastěji u příbuzných či u kamarádů. Počítače v domácnosti jsou umístěny nejčastěji v obývacím či dětském pokoji. Umístění PC v dětském pokoji se z hlediska bezpečnosti dětí jeví jako rizikovější.

5.5.2 Hypotéza č. 2

Většina dětí není při aktivitách na internetu kontrolována

Tabulka č. 6 – Zabezpečení přístupu dětí na internet

Zabezpečení přístupu	omezený čas		potřeba hesla		znalost hesla	
	ano	ne	ano	ne	ano	ne
chlapci	13	15	8	19	3	5
dívky	12	22	7	26	4	3
celkem	25	37	15	45	7	8

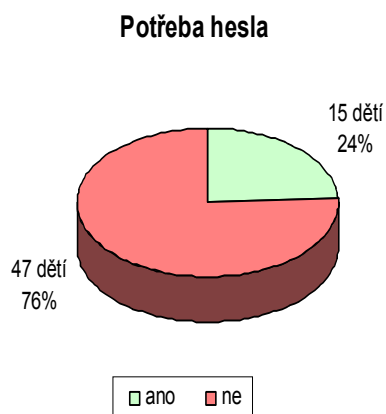
a) časové omezení používání internetu

Graf č. 5 – Vymezení času na používání internetu

Zjištění: Používání internetu nemá většina dětí časově omezeno. Toto zjištění odpovídá výsledku ankety, neboť pouze jedna čtvrtina rodičů má zajištěný přístup k internetu potřebným heslem.

b) zabezpečení užívání internetu přístupovým heslem

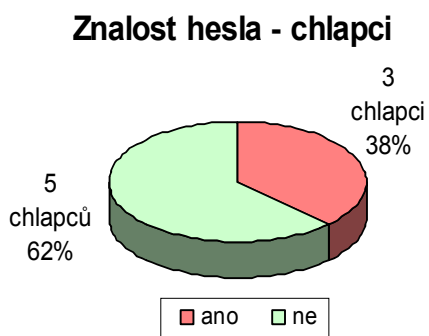

Graf č. 6 – Přístup dětí na internet zabezpečený použitým heslem

Graf č. 7 – Rodiče používající heslo

Zjištění: Z odpovědí dětí vyplývá, že pouze 24 % dětí potřebuje k užívání internetu přístupové heslo. Rodiče odpověděli ve 27 %, že zabezpečují přístup k internetu heslem. Z toho vyplývá, že pouze 27 % rodičů si uvědomuje, že je potřeba mít pohyb dětí na internetu pod kontrolou.

c) přístupové heslo

Graf č. 8 – Znalost hesla chlapců

Graf č. 9 – Znalost hesla dívek

Zjištění: Více než polovina dětí nemá omezený čas k používání internetu. Pouze 24 % dětí potřebuje k používání internetu přístupové heslo. Zastoupení chlapců a dívek, které potřebují přístupové heslo k používání internetu je rovnoměrné. Ze všech dětí, které potřebují k užívání internetu přístupové heslo, jich téměř polovina z nich toto heslo zná.

Během následného rozhovoru děti uvedly, že mají omezený čas k používání internetu v závislosti na školním prospěchu, na denním programu s ohledem na jejich mimoškolní aktivity. Několik dětí se předhánělo, aby mohly říci ostatním, že nemají omezený přístup k internetu a mohou na síti být kdykoliv. Pouze minimálně dětí uvedlo, že potřebují k přístupu na internet přístupové heslo. Děti, které tvrdily, že přístupové heslo potřebují však tvrdily, že toto heslo znají.

Anketa rodičů přinesla téměř shodné výsledky. Zhruba jedna čtvrtina rodičů zabezpečuje přístup k internetu heslem.

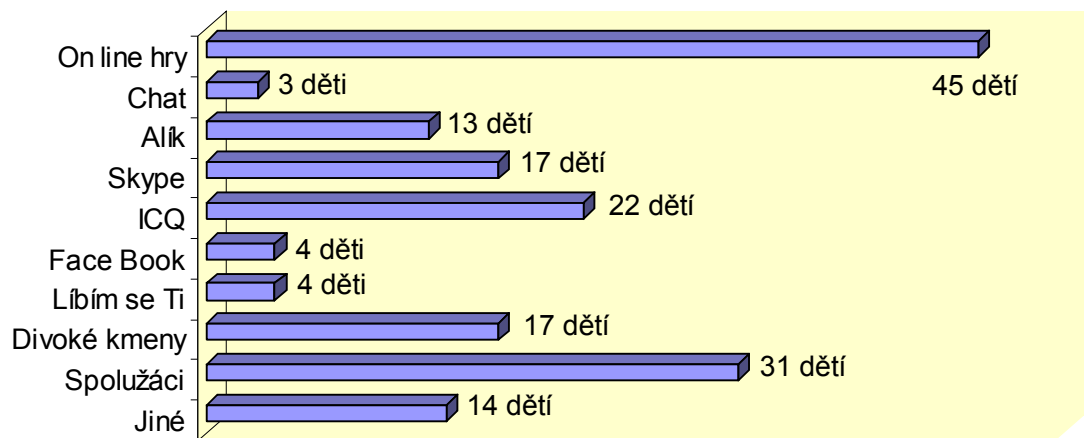
Vzhledem k tomu, že polovina dětí, které mají přístup k internetovým stránkám zabezpečený heslem, toto přístupové heslo zná, jeví se zaheslování počítače, nebo přístupu na internet jako zcela bezúčelné.

d) pravidelně navštěvované webové stránky s možností on-line komunikace

Tabulka č. 7 – Pravidelně navštěvované webové stránky

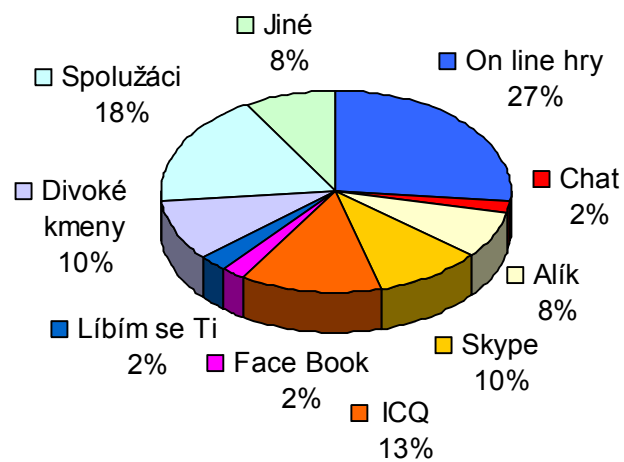
Navštěvované stránky	On line hry	chat	Alík	Skype	ICQ	Face Book	Líbím se Ti	Divoké kmeny	Spolužáci	Jiné
chlapci	21	0	6	7	9	2	1	13	12	8
dívky	24	3	7	10	13	2	3	4	19	6
celkem	45	3	13	17	22	4	4	17	31	14

Navštěvované stránky

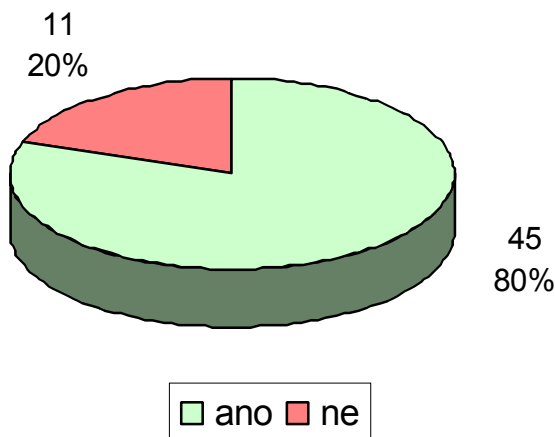
Graf č. 10 – Navštěvované webové stránky

Navštěvované stránky

Graf č. 11 – Navštěvované webové stránky

Kontrola navštívených stránek

Graf č. 12 – Kontrola dětmi navštívených stránek jejich rodiči

Zjištění: Děti měly vybrat z nabízených webových stránek, které umožňují on line komunikaci ty, které pravidelně navštěvují. Dále byla ponechána možnost dopsat i jiné webové stránky, které v dotazníku nebyly uvedeny. Z výše uvedené tabulky vyplývá, že děti mladšího školního věku používají počítač nejen ke hraní různých her, ale aktivně používají webové stránky, které umožňují on-line komunikaci. Na všech výše uvedených stránkách děti ohrožuje možnost kontaktu pedofilem.

Celkem ve 14 případech doplnily děti do dotazníku další webové stránky, týkající se převážně různých zájmových aktivit např. stránky poskytující informace o koních, automobilech, populárních umělcích, hudební servery a stránky umožňující nákupy přes internet. Z možností, které měly děti nabídnuty k výběru je relativně nejbezpečnější pohyb na uzavřených serverech jako jsou např. webové stránky Spolužáci.cz.

Rozhovor k této otázce byl velmi živý. Chlapci s nadšením sdělovali jak hrají hru Divoké kmeny či The West. Kolik mají na Divokých kmenech vesnic, členů a bodů, ti kteří hrají na The Westu nadšeně vyprávěli jaké mají kompetence a na kterém stupni úrovně právě hrají. Jedna dívka uvedla, že se zajímá o koně a proto vyhledává webové stránky s touto tematikou. Jiná nesměle uvedla, že si prohlíží stránky se

svatebními šaty a dívčí tematikou. Mezi sebou si pak vyměňovali všichni informace, že používají e-mail, ICQ, Skype. Některé děti používají tyto stránky na komunikaci mezi sebou. V jedné třídě se přihlásila do diskuze dívka, která uvedla, že často chatuje. Ráda získává nové kamarády a kamarádky.

Více než tři čtvrtiny rodičů uvedlo, že vědí, na jakých webových stránkách se jejich děti pohybují.

Závěr:

Šetření prokázalo platnost hypotézy, že většina dětí není při aktivitách na internetu kontrolována se potvrdila.

Jejich pohyb v rámci internetové sítě není dostatečně monitorován ani zabezpečený. Nasvědčuje tomu jak míra umístění počítačů v dětských pokojích, možnost volného a časově neomezeného přístupu dětí na internet, tak i typy webových stránek, které děti navštěvují. Přestože pouze tři děti uvedly, že aktivně chatují, domnívám se, že i používání ostatních stránek umožňujících on-line komunikaci bez dostatečného poučení a průběžné, pravidelné kontroly ze strany zákonných zástupců a v případě školního zařízení, odpovědného pedagoga, je pro děti mladšího školního věku rizikové. Většina rodičů uvedla, že vědí, na jakých stránkách se děti pohybují, přesto typy navštěvovaných stránek, tak jak je uvedly děti, tomu nenasvědčují.

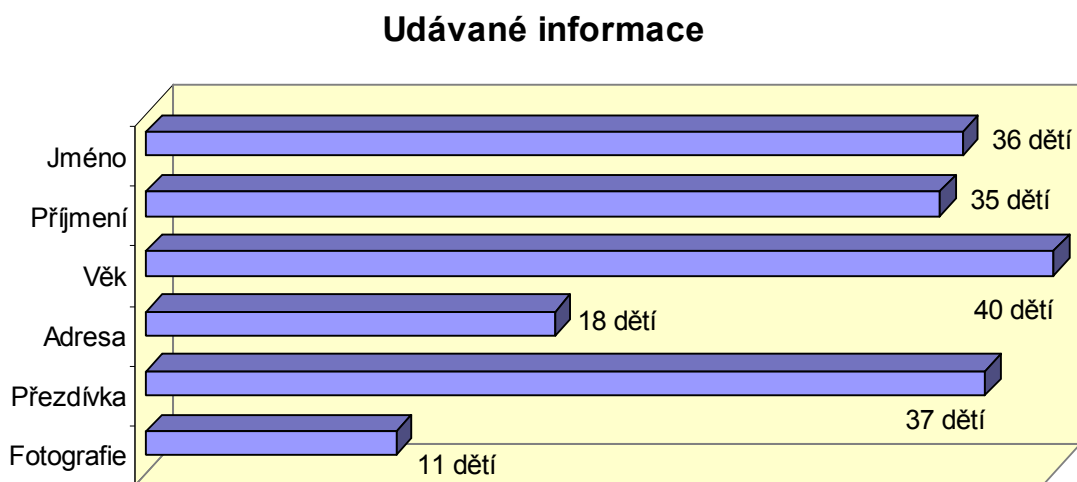
5.5.3 Hypotéza č. 3

Děti udávají údaje o sobě a rodičích cizím osobám

a) udávání informací o své osobě na webových stránkách

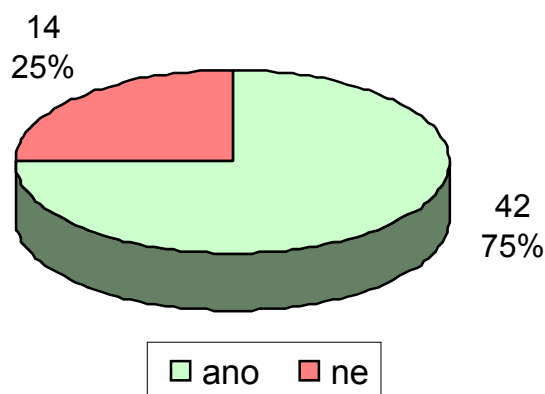
Tabulka č. 8 – Informace, které o sobě děti na internetu udávají

Udávané informace	Jméno		Příjmení		Věk		Adresa		Přezdívka		Fotografie	
	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne
chlapci	16	12	12	16	19	9	8	20	18	10	3	25
dívky	20	15	23	12	21	14	10	25	19	16	8	27
celkem	36	27	35	28	40	23	18	45	37	26	11	52

Graf č. 13 – Informace, které o sobě děti na internetu udávají

Přehled rodičů o údajích udávaných dětmi

Graf č. 14 – Informovanost rodičů o tom, jaké údaje o sobě děti udávají

Zjištění: Více než polovina dětí udává do svých profilů pravé jméno, příjmení, věk a přezdívkou. Jedna čtvrtina dětí uvádí pravou adresu a více než jedna šestina všech dětí vkládá do svých profilů fotografie. Pokud budeme předpokládat, že pro identifikaci a kontaktování cizího dítěte stačí znát jeho jméno, příjmení, adresu bydliště či školy, pak je alarmující, že ze všech dětí jich 14 z nich uvádí tyto údaje, z toho 11 přikládá i fotografii. Nejčastěji děti uvádí kombinaci přezdívkou a věku, či křestního jména. Dívky vkládají do profilů fotografie častěji než chlapci.

Rozhovory potvrdily, že děti mladšího školního věku plní dané příkazy. Na dotaz proč do svých profilů na internetu vkládají pravé údaje se děti divily, proč je jim tento dotaz pokládán. Odpovídaly: „No vždyť je to jasný. Když je tam napsaný, že mám vyplnit jméno a příjmení, tak ho musím napsat. A když je tam adresa, tak ji taky musím napsat. Jinak mě to dál nepustí.“ Takto podobně odpovídaly všechny děti, které se do diskuze zapojily. Velmi se divily, proč by tyto údaje neměly udávat „když se mají vyplnit“.

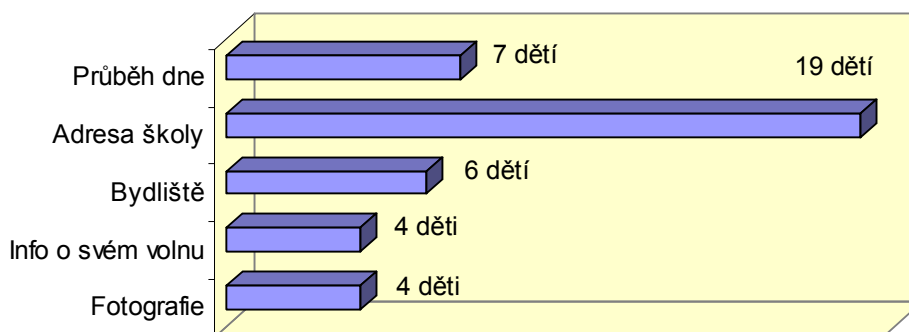
Tři čtvrtiny rodičů uvedly, že vědí, jaké informace o sobě děti do profilů na různých webových stránkách uvádí.

b) sdělování údajů o své osobě a rodině při on-line komunikaci

Tabulka č. 9 – Informace, které děti sdělují při komunikaci

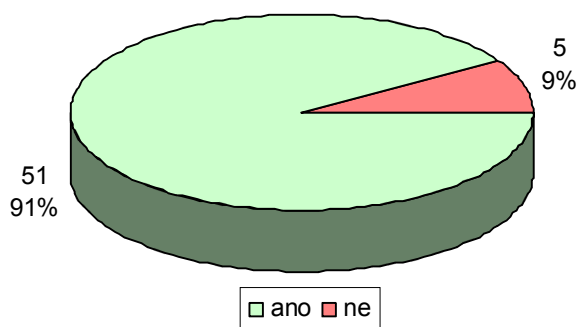
Sdělované informace	Průběh dne		Adresa školy		Bydliště		Info o svém volnu		Info o rodičích		Fotografie	
	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne
chlapci	3	25	7	21	4	24	2	26	1	27	1	27
divky	4	31	12	23	2	33	2	33	0	35	3	32
celkem	7	56	19	44	6	57	4	59	1	62	4	59

Sdělované informace

Graf č. 15 – Informace, které o sobě děti sdělují při komunikaci

Rodiče vědí, s kým dítě komunikuje

Graf č. 16 – Informovanost rodičů o tom, s kým jejich dítě komunikuje

Zjištění: Nejčastěji jsou děti ochotny uvádět při komunikaci na internetu adresu školy, kterou navštěvují. Dívky spíše vypráví o průběhu dne a chlapci jsou osobnější ve sdělování adresy bydliště. Na požádání posílají 4 děti své fotografie osobám, se kterými si na internetu povídají.

Z následného rozhovoru bylo patrné, že pokud si děti delší dobu s někým píší, získají k němu určitý kamarádský vztah a beru ho jako kamaráda ze třídy. Podle toho se také komunikace vyvíjí. Z rozhovoru vyplynulo, že děti vůbec netuší, že by sdělením údaje o škole, kterou navštěvují, mohly být jakkoli ohroženy. Při sdělování adresy bydliště jsou již opatrnější. Na dotaz, zda umí odesílat internetem své fotografie, se děti chichotaly, neboť jsou pro ně tyto aktivity přirozené. Na otázku, zda by odeslaly svou fotografii někomu cizímu, novému kamarádovi či kamarádce, se kterými si začaly psát, sice zpočátku uváděly, že ne. Později však uvedly, že kdyby si psaly již delší dobu, tak už by se znaly a tak by fotografii poslaly. Některé děti uvedly, že by na oplátku také chtěly fotografii tohoto nového kamaráda či kamarádky.

V anketě uvedlo 91 % rodičů, že mají přehled o tom, s kým si jejich dítě na internetu povídá.

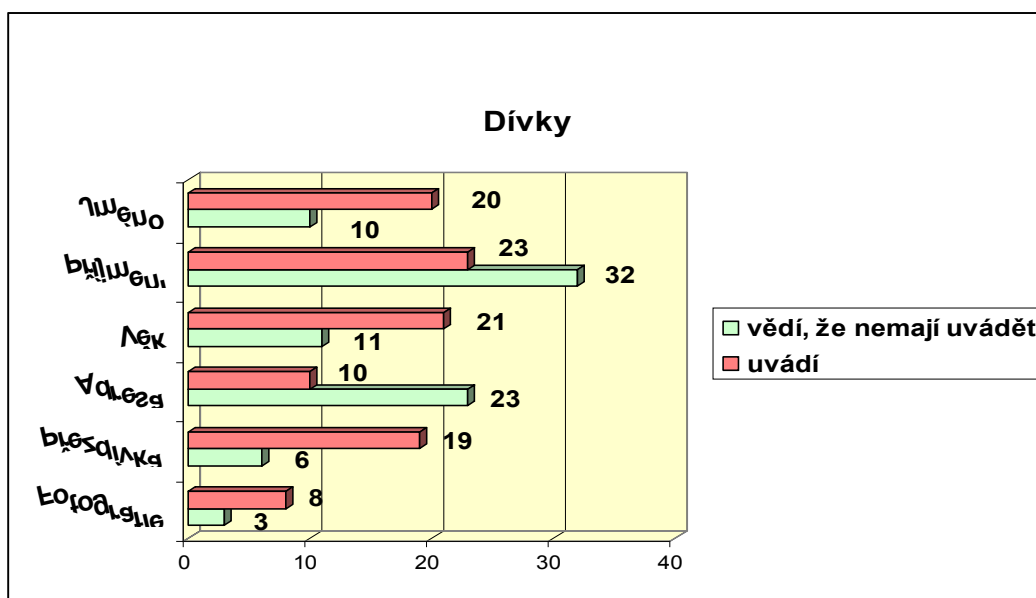
c) znalosti dětí o informacích, které by na internetu neměli o sobě udávat

Tabulka č. 10 – Informovanost dětí o tom, jaké údaje nemají o sobě udávat

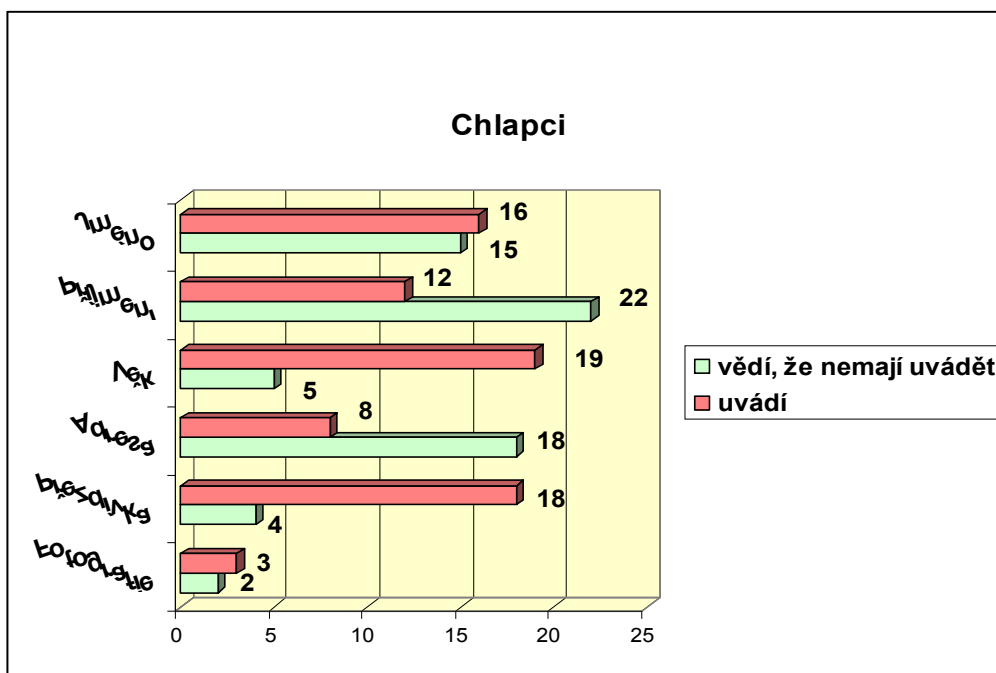
Nebezpečné informace	Jméno		Příjmení		Věk		Adresa		Přezdívk		Fotografie	
	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne
chlapci	15	13	22	6	5	23	18	10	4	24	2	26
dívky	10	25	32	3	11	24	23	12	6	29	3	32
celkem	25	42	54	9	16	47	41	22	10	53	5	58

Tabulka č. 11 – Porovnání údajů, které děti udávají, přestože vědí, že je udávat nemají

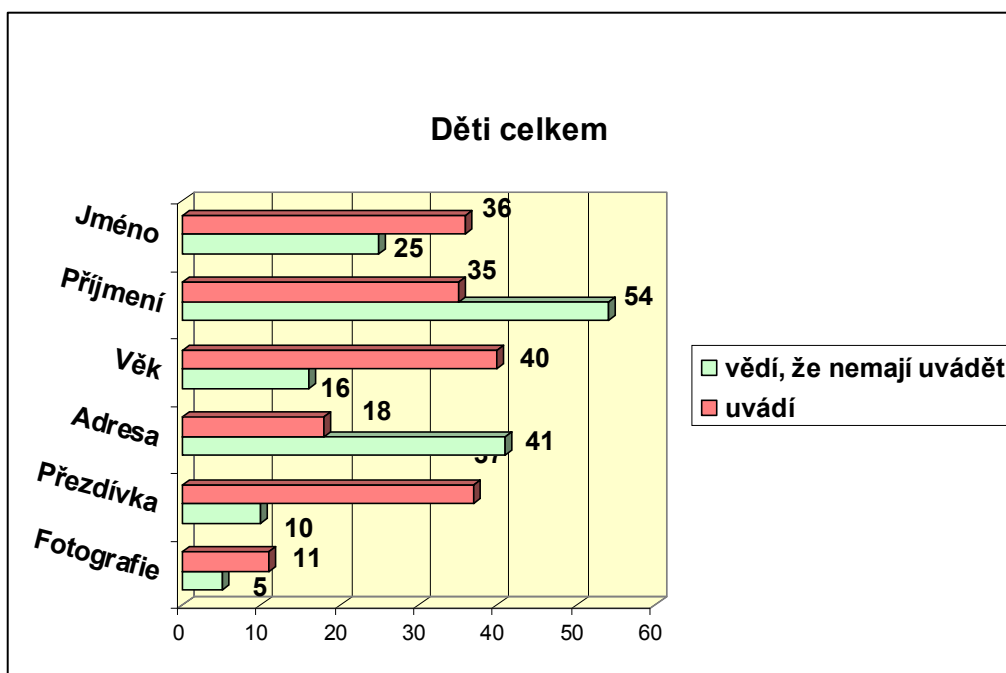
Informace	Dívky		Chlapci		Celkem	
	vědí, že nemají uvádět	uvádí	vědí, že nemají uvádět	uvádí	vědí, že nemají uvádět	uvádí
Jméno	10	20	15	16	25	36
Příjmení	32	23	22	12	54	35
Věk	11	21	5	19	16	40
Adresa	23	10	18	8	41	18
Přezdívk	6	19	4	18	10	37
Fotografie	3	8	2	3	5	11

Graf č. 17 – Porovnání údajů, které dívky uvádí, přestože vědí, že je uvádět nemají

Graf č. 18 – Porovnání údajů, které chlapci uvádí, přestože vědí, že je uvádět nemají

Graf č. 19 – Porovnání údajů, které děti uvádí, přestože vědí, že je uvádět nemají

Zjištění: Nejčastěji děti uvedly, že by na internetu neměly uvádět své příjmení (85 % dětí), adresu (65 % dětí) a jméno (38 % dětí). Čtvrtina dětí se domnívá, že by neměla udávat věk, šestina dětí uvedla přezdívkou a pět dětí se domnívá, že by nemělo zveřejňovat svou fotografii. Toto zjištění samo o sobě vypovídá o tom, že většina dětí byla jakýmkoliv způsobem poučena o tom, že nemají na internetu udávat osobní údaje.

Ovšem při konfrontaci jejich tvrzení, jaké údaje o sobě na internetu uvádí, lze upozorovat, že ačkoli jsou děti poučené, přesto tyto osobní údaje na internetu uvádí. Tabulka č. 10 a grafy č. 17 – 19 předkládají porovnání toho, kolik dětí má informaci o tom, že nesmí konkrétní údaje o sobě udávat s počtem dětí, které tyto údaje uvádí. Pokud budeme sledovat pouze údaje týkající se příjmení a adresy, pak je alarmující, že polovina z počtu dětí, které uvedly, že tyto údaje by se neměly na internetu uvádět, je přesto uvádí.

Při velmi vzrušené diskuzi, která se rozproudila k tomuto tématu, se mi děti snažily vysvětlit, že osobní údaje na internetu udávat „prostě musí“. Během diskuze ohledně otázky udávání osobních údajů na internet bylo velmi složité děti usměrnit. Snažily se dostat ke slovu všechny najednou. Přesto se podařilo situaci zvládnout. Děti trvaly na tom, že osobní údaje o sobě udávat musí, protože jsou podmínkou k tomu, aby jim určité stránky umožnily pokračovat dál.

Závěr:

Hypotéza, že děti poskytují informace o sobě a svých rodičích cizím osobám se potvrdila.

Děti již ve svých profilech udávají informace, které umožňují jejich identifikaci. Při rozhovorech jsou pak ochotné poskytnout další osobní, či důvěrné informace. Navíc není problém získat od nich fotografii. Děti podceňují riziko, které z udávaných a poskytovaných informací plyne.

Rodiče tvrdí, že mají přehled o tom, s kým si jejich dítě na internetu povídá, nicméně informace dětí tomu nenasvědčují.

Rozhovor s dětmi na téma proč udávají na internetu osobní údaje, o kterých vědí, že je nemají uvádět, potvrdila, že děti mladšího školního věku tak reagují v souladu s poznatky vývojové psychologie. Tedy přestože tyto děti mají povědomí, jsou informované o tom, že tyto údaje nemají udávat, plní příkaz autority, v tomto případě vyplňují údaje v jednotlivých programech či webových stránkách, neboť u těchto údajů je uvedeno, že jejich vyplnění je povinné.

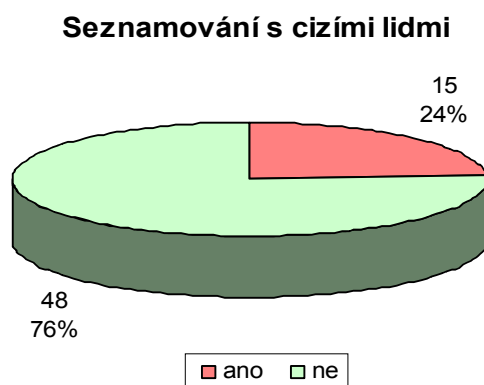
5.5.4 Hypotéza č. 4

Děti si neuvědomují rizika kontaktu s cizí osobou

a) komunikace a možnost schůzky s cizí osobou

Tabulka č. 10 – Seznamování s cizími osobami na internetu

Seznamování s novými cizími osobami	seznamování s novými cizími osobami	
	ano	ne
chlapci	7	21
dívky	8	27
celkem	15	48

Graf č. 20 – Seznamování s cizími osobami na internetu

Tabulka č. 10 – Ochota ke schůzce s cizí osobou a první kontakt

Seznamování s novými cizími osobami	schůzka s novou cizí osobou – hypotetická otázka		první kontakt bez doprovodu – hypotetická otázka	
	ano	ne	ano	ne
chlapci	4	24	3	1
dívky	6	31	2	4
celkem	10	55	5	5

Zjištění: Zhruba jedna čtvrtina dětí se při komunikaci na internetu seznamuje s novými lidmi. Ostatní děti komunikují se svými vrstevníky, které znají ze školy či kroužků, či příbuznými.

Během rozhovoru vyplynulo, a při zpracování dotazníků se potvrdilo, že děti dosud neměly žádnou schůzku s cizí osobou. Na následující otázky tedy odpověděly, tak jak byly instruovány při vyplňování dotazníku, hypoteticky. Měly si představit, že si s novým kamarádem píší již půl roku, mají řadu společných zájmů, velmi si rozumí. Na základě toho pak odpovídaly na otázku zda by šly s tímto novým kamarádem, či

kamarádkou na schůzku, zda by ho, či ji chtěly vidět. A zda by na tuto schůzku šly sami. Celkem 10 dětí uvedlo, že by chtělo nového kamaráda, či kamarádku vidět a z toho 5 dětí by šlo na schůzku samo. Z tohoto zjištění vyplývá, že děti časem nabývají důvěry k nové osobě a nepokládají ji již za osobu cizí.

b) informování rodičů o schůzce

Tabulka č. 11 – Informování rodičů dětmi o schůzce s cizí osobou

Informování rodičů	Informace o schůzce		Informace o místě schůzky		Informace o osobě	
	ano	ne	ano	ne	ano	ne
chlapci	28	0	28	0	28	0
dívky	31	4	31	4	31	4
celkem	59	4	59	4	59	4

Zjištění: Pouze 4 děti uvedly, že by o případné první schůzce s osobou, se kterou se seznámily na internetu a dosud ji fyzicky neznají, neinformovaly své rodiče. V podstatě tedy téměř všechny děti uvedly, že pokud by na takovou schůzku šly, informovaly by rodiče o schůzce, o místě schůzky a o tom s kým se mají sejit.

Moji domněnku, že chování dětí neodpovídá vyplněným odpovědím potvrdil následující rozhovor. V ní děti uvedly ve většině naprosto shodně, že by sice řekly, že jdou z domu pryč, ale informaci o místě a osobě by zkreslily, aby „neměli s rodiči problémy“. Pouze jedna dívka se přihlásila s tím, že by rodičům určitě všechno řekla, protože si doma vždycky všechno říkají.

Závěr:

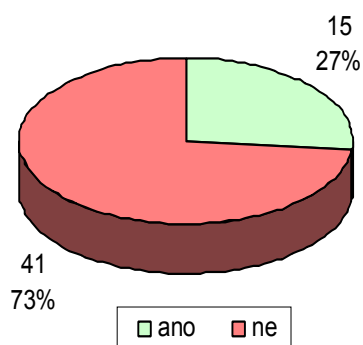
Hypotéza, že si děti mladšího školního věku neuvědomují rizika kontaktu s cizí osobou se potvrdila.

Děti sice ještě nemají potřebu aktivně vyhledávat komunikaci s novými, cizími lidmi, ale pokud jsou osloveny, jsou jí nakloněny. Vzhledem k tomu, že zatím nikdo neměl schůzku s osobou, se kterou by se seznámil přes internet, byly následující odpovědi vyplněny jako hypotetické. Přesto, že se tedy jedná o čistě hypotetické odpovědi, je alarmující, že děti odpověděly, že by na první schůzku s takovou osobou šly a to bez doprovodu. Tyto jejich odpovědi naznačují, že si děti neuvědomují riziko takové schůzky. Domněnka, že by děti včas informovaly rodiče o takové schůzce je velmi zavádějící. Záleží na vztahu rodičů a dětí v jednotlivých rodinách. Většina dětí však v diskuzi připustila, že z obavy před tím, že by je rodiče na schůzku nepustili, řeknou rodičům takové informace, kterými jejich případné obavy uklidní.

5.5.5 Hypotéza č. 5

Rodiče nemají dostatečný přehled o aktivitách svých dětí na internetu

Rodiče a zajištění internetu heslem

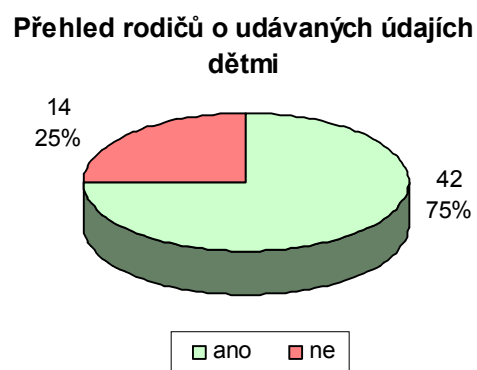

Kontrola navštívených stránek

Graf č. 21 – Používání zaheslování přístupu na internet rodiči

Graf č. 22 – Kontrola dětmi navštívených webových stránek

Graf č. 23 – Informovanost rodičů o tom, s kým dítě na internetu komunikuje

Graf č. 24 – Informovanost rodičů o tom, jaké údaje o sobě děti poskytují

Zjištění: Z ankety vyplynulo, že pouze 27 % rodičů se snaží kontrolovat pohyb svých dětí na internetu doma prostřednictvím přístupového hesla. Celkem 80 % všech rodičů kontroluje webové stránky, které jejich dítě navštěvuje. Tři čtvrtiny rodičů uvádí, že vědí, jaké údaje o osobě uvádí jejich dítě do svého profilu na webových stránkách a dokonce 91 % uvádí, že mají přehled o tom, s kým jejich dítě na internetu komunikuje.

Závěr:

Hypotéza, že rodiče nemají dostatečný přehled o aktivitách svých dětí na internetu se potvrdila.

Pokud bychom měli dělat závěr pouze na základě výsledků této ankety, jevil by se její výsledek jako poměrně pozitivní. Bohužel ve světle informací získaných dotazníkovým šetřením mezi dětmi a s diskuzí, která s nimi proběhla, vypadá, že rodiče nemají často nemají ani tušení o tom, kde se jejich děti pohybují na internetu, jaké údaje a informace o sobě udávají při komunikaci na internetu. Je možné, že někteří rodiče nejsou tak počítačově gramotní, jako jejich děti. Nechají se tak snadno dětmi ošálit, mají například pocit, že si jejich děti na počítači pouze neškodně hrají.

5.6 Shrnutí

- Hypotéza č. 1, že většina dětí používá internet se potvrdila. Nejčastěji děti používají internet doma a ve škole.
- Hypotéza č. 2, že většina dětí není při svých aktivitách na internetu kontrolována se potvrdila. Rodiče sice mají pocit, že mají pohyb svých dětí na internetu pod kontrolou, jak vyplývá z hypotézy č. 5, nicméně údaje poskytnuté dětmi tomu nenasvědčují.
- Hypotéza č. 3, že děti udávají na internetu informace o sobě a o svých rodičích se potvrdila. Děti o sobě poskytují dostatek informací, které mohou vést k jejich identifikaci.
- Hypotéza č. 4, že si děti neuvědomují rizika kontaktu s cizí osobou se potvrdila částečně. Tato hypotéza potvrdila, že i děti mladšího školního věku se seznamují na internetu cizími osobami. Hypotetické odpovědi sice nedokáží předpovědět chování dětí, ale vzhledem k poměrně velké ochotě jít na schůzku a to bez doprovodu, nasvědčují tomu, že děti nedokáží odhadnout možné riziko této schůzky.
- Hypotéza č. 5, že rodiče nemají dostatečný přehled o aktivitách svých dětí na internetu se nepotvrdila. Vzhledem k tomu, že mnoho dětí používá internet mimo dosah rodičů, případně mají doma přístup k internetu neomezený a rodiče bývají velmi často pracovně zaneprázdnění, je třeba výsledek této ankety brát poněkud s rezervou.

6 ZÁVĚR

Hypotézy potvrzené provedeným šetřením ukazují, že již děti mladšího školního věku jsou aktivními uživateli internetu. Jejich pohyb na internetu však není příliš kontrolován. Přesto, že rodiče uvádí, že vědí, jaké webové stránky jejich dítě navštěvuje, jaké údaje na nich o sobě uvádí a s kým komunikuje, odpovědi jejich dětí tomu nenasvědčují. Děti navštěvují stránky, na kterých probíhá on-line komunikace, uvádí o sobě příliš mnoho údajů, díky kterým jsou identifikovatelné. Předpokládám, že pokud by rodiče věděli, jaké informace o sobě jejich děti uvádí, poučili by je o možném nebezpečí. Druhou, vážnější variantou představuje skutečnost, že rodiče sami toto nebezpečí podceňují a nevarují děti před možným nebezpečím. Je velmi naivní domnívat se, že vědí, s kým jejich dítě hovoří, pokud má neomezený pohyb na internetu a je-li počítač umístěn v dětském pokoji.

Bylo prokázáno, že většina dětí má informace o tom, že nemají určité údaje o sobě udávat. Přesto tyto údaje o své osobě na internetu uvádí. Jedním z důvodů proč tyto údaje uvádí, je stupeň jejich psychického vývoje. Děti mladšího školního věku mají respekt k autoritě. Jako autoritu vnímají děti například i určité webové stránky. Tyto stránky bez vyplnění požadovaných osobních údajů neumožní další postup. Dalším důvodem proč děti poskytují při on line komunikaci údaje o sobě cizím osobám je ten, že pokud si píše s novým „kamarádem“ delší dobu, mají stejné zájmy a trápení, nepovažují již tuto osobu za někoho cizího.

Dosud přijatá opatření, která mají děti před nebezpečím vyplývajícím z komunikace na internetu chránit, jsou určena pro děti od 12 let věku. Je však nutné, aby i děti mladší, byly poučeny o bezpečném užívání internetu, dříve než ho začnou používat.

Dětem nezabráníme používat internet. Domněnka rodičů, že nemusí chránit své děti, pokud je na internet nepustí, je stejně scestná jako tvrzení, že děti nebudou chodit přes křižovatku, proto se nemusí naučit znát pravidla silničního provozu. Tak jako učíme děti od dětství přecházet silnici, jezdit bezpečně na kole v silničním provozu, poučujeme je, že nesmí otevírat cizím lidem, ani nikam s cizími lidmi chodit, stejně tak je musíme naučit bezpečně používat internet. Jenom tak se pro nás stane přínosem a ne noční můrou.

7 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

ŠKOLA a MŠMT

- Do projektu „Seznam se bezpečně“ zahrnout i žáky 4. a 5. tříd ZŠ.
- V učebně s PC umístit viditelně pravidla bezpečné komunikace na internetu.
- Zařadit do vyučování informace o bezpečném používání internetu.
- Počítačové hry s vymyšlenou identitou pod dohledem učitele pro dvě skupiny dětí, tak aby si děti uvědomily a vyzkoušely, jak je snadné vydávat se za někoho jiného.

RODIČE

- Komunikovat s dítětem.
- Pěstovat důvěrný vztah tak, aby dítě cítilo v rodičích jistotu.
- Neumísťovat PC do dětského pokoje.
- Používat hesla a bezpečnostní softwary.
- Kontrolovat pohyb dítěte na internetu, jeho internetové kamarády, komunikaci.

MÉDIA

- Zařadit do vysílání reklamní šoty s touto tematikou.
- Medializace případů groomingu.

WEBMASTERI

- Zabezpečit, aby údaje osob mladších 18 let v osobních profilech nebyly veřejně přístupné.
- Zajistit, aby kombinace přihlašovacích údajů neumožňovala identifikaci přihlašované osoby

POLICIE

- Besedy a přednášky na základních školách pro žáky i pro rodiče, informace o možných rizicích

8 POUŽITÉ ZDROJE

- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8
- CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie, mravní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 201 s. ISBN: 80-7178-739-6
- JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 284 s. ISBN 978-80-247-1561-2
- KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. 2. vyd. Praha : Portál, 2000. 127 s. ISBN : 80-7178-409-5
- LANGMEIER, Josef. KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9
- MATĚJKA, Michal. *Počítačová kriminalita: počítačové zločiny ve světě i u nás: co je a není legální? možnosti odhalení a represe*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2002. 106 s. ISBN: 80-7226-419-2
- MATOUŠEK, Oldřich. KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 340 s. ISBN: 80-7178-771-x
- PEŠATOVÁ, Ilona. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 364 s. ISBN: 987-80-7372-291-3
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 870. ISBN 80-7178-802-3.
- VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2005. 135 s. ISBN 80-247-1138-9

- ZELENÝ, Jaroslav. MANNOVÁ, Božena. *Historie výpočetní techniky*. 1. vyd. Praha: Scientia, 2006. 183 s. ISBN: 80-86960-04-8.
- JIŘÍČEK, Jakub. Kradená data jako komodita. *Security World : Magazín o bezpečnosti v kybernetickém světě*. 2. 6. 2009, 2/2009, s. 48. Dostupný také z WWW: <securityworld.cz>. ISSN 1802-4505.
- LOHNISKÝ, Jakub. Hrozbám vládne Conficker. *Security World : Magazín o bezpečnosti v kybernetickém světě*. 2. 6. 2009, 2/2009, s. 48. Dostupný také z WWW: <securityworld.cz>. ISSN 1802-4505.
- RÁDL, Tomáš. Když antivirus nestačí. *Computer*. 23. 10. 2008, XV, 20/08, s. 90. Dostupný také z WWW: <zive.cz>. ISSN 1213-7405.
- ŘEHOŘ, Michal. Škodlivý kód, skvělý zdroj příjmů. *Computer*. 26.2.2009, XVI, 4/09, s. 82. Dostupný také z WWW: <zive.cz>. ISSN 1213-7405.
- SEDLÁK, Jan. Když ICQ nestačí. *Computer*. 2. 7. 2009, XVI, 13-14/2009, s. 90. Dostupný také z WWW: <zive.cz>. ISSN 1210-8790.
- SUCHOMEL, P.; HOŘENÍ, J. *Učitelé: Nechceme další sebevraždu*. MF DNES, 5.2.2009, roč. XX, č. 29, s. 3
- Business center.cz. HAVIT s.r.o., *Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti*. [online]. c1998-2010, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/infspol/cast1.aspx>>, ISSN 1213-7235
- ČESKÝ ROZHLAS 1. Radiožurnál. Rádio na přání: *Pořad SOS. Rozhovor s psychologem Slavomilem Hubálkem*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Český rozhlas, c2000-2010, Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radionapran/archiv/?p_dat_from=9.9.2008&p_gt=1&p_po=-1&p_kat=-1&p_st=-1&dni=1&p_sort=A>
- DENÍK.cz. Prostějovský deník. *Deviant znásilňoval chlapce i v Prostějově*. VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., c2005, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://prostejovsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/devianta-ktery-zneuzival-chlapce-hleda-police.html>>
- E-BEZPEČÍ. *Nebezpečné komunikační praktiky: Manipulativní komunikace jako fenomén online komunikačních prostředí*. [online]. c2008-2009, [cit.

2009-11-08]. Dostupné z: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/121/6/lang,czech/>>

- E-BEZPEČÍ. Kopecký Kamil. *Sociální sítě budou bezpečnější*. Joomla! [online]. c2005-2007, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/110/33/lang,czech/>>
- iDNES.cz. BERÁNEK, Jan. Mobil.cz. *Nová móda: Násilníci si točí své oběti mobilem*. [online]. MARFA, a.s., c1999-2010, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <http://mobil.idnes.cz/nova-moda-nasilnici-si-toci-sve-obeti-mobilem-f3x/mob_tech.asp?c=A060815_155555_mob_tech_brz>
- iDNES.cz. BLAŽKOVÁ, Jana, BLAŽEK, Jakub. *Je tu mladá holka, která mi ho...?* MAFRA a.s. c1999-2010, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/je-tu-mlada-holka-ktera-mi-ho-dpr-/krimi.asp?c=A061007_094833_domaci_jan>
- iDNES.cz. *Zprávy: Žáci dvou škol se porvali, video dali na internet*. [online]. MARFA, a.s., c1999-2010, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/zaci-dvou-skol-se-porvali-video-dali-na-internet-ft1/krimi.asp?c=A070319_190837_krimi_mia>
- INTERNET HOTLINE, Nadace naše dítě. *Aktuality*. [online]. c2008-2009, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.internethotline.cz/aktuality-2009/190-4.htm>>
- INTERNET HOTLINE, Nadace naše dítě. *Informace pro pedagogy: Neradostná řeč statistiky*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.internethotline.cz/informace-pro-pedagogy/134-3.htm>>
- INTERNET HOTLINE, Nadace naše dítě. *Internet Hotline Nadace Naše dítě*. [online]. c2008-2009, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <www.internethotline.cz>
- KYBERGROOMING aneb pozor na virtuální kamarády. *O soutěži*. [online]. Axe design studio, c2009, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://soutez2009.e-bezpeci.cz>>
- Magazín deníku Právo & Seznam.cz. Novinky.cz. *Soud zmírnil trest muži, který měl zneužívat malé chlapce*. Borgis a.s. c2003-2010, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/krimi/169672-soud-zmirnil-trest-muzi-ktery-mel-zneuzivati-male-chlapce.html>>
- MINISTERSTVO VNITRA. Časopisy: Archív-červen 2008. Doc. PhDr. LUDMILA ČÍRTKOVÁ, CSc., Policejní akademie ČR, Praha: *Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking)*. Číslo 4/2004. [online], Ministerstvo vnitra, c2005-2006, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0404/cirtkova_info.html

- NOVA.cz. *112-10-11-2009*. CET 21 spol s r.o., c2010, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://archiv.nova.cz/multimedia/112-10-11-2009.html>>
- NOVA. GIBIEC Lukáš, RAJNOCHOVÁ Vanda. *Odpolední Televizní noviny. Pedofil na internetu: postiženou dívku nutil posílat erotické fotky*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://web.nova.cz/zpravy/?83c=~krimi~&83e=DO28520&ex28520=pedofil-na-internetu-postizenou-divku-nutil-posilat-eroticke-fotky>>
- PROSTĚJOVSKÝ VEČERNÍK. *Dr. Pořízka: Chcete být v televizi?* ze dne 31.5.2004, [online]. [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://www.vecernikpv.cz/2004/222004/22pv04.pdf>>
- SAGIT nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava. *Sbírka zákonů: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. [online], Nakladatelství Sagit, a.s., c1996-2010, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb09040&cd=76&typ=r>>
- Server o českém internetu LUPA. *Česká policie poprvé řeší případ obtěžování pedofilem po ICQ*. c1998–2010, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.lupa.cz/zpravicky/ceske-policie-poprve-resi-pripad-obtezovani-pedofilem-po-icq>> ISSN 1213-0702
- SEZNAM.CZ. *Seznam se bezpečně!* [online]. Seznam.cz, a.s. c1996-2010, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.seznamsebezpecne.cz/o-projektu>>
- SPYWARE.CZ. *Stránky o SPYWARE. Prevence*. [online]. viry.cz. c1998-2007, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.spyware.cz/go.php?p=spyware&t=clanek&id=10>> ISSN 1213-4694
- *Stránky občanského sdružení Společenství proti Šikaně. Kdo jsme*. [online], Impax, s.r.o., c2004, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://www.sikana.org/>>
- *Stránka o SPYWARE. SPYWARE.CZ: Úvod*. [online]. viry.cz, c1998-2007, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://www.spyware.cz/go.php>>, ISSN 1213-4694
- *Stránky Střední školy průmyslové strojnické, technické a vyšší odborné školy Chrudim. E-bezpečí: Nebezpečné komunikační praktiky*. [online]. SŠPChrudim, c2010, [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://www.sspst-chrudim.cz/index.php?nid=3471&lid=CZ&oid=1204977>>
- SVĚT HARDWARE. *Vše ze světa počítačů. Slovník základních pojmů*. [online]. oXy Online s.r.o. c1998-2010, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.svethardware.cz/glos.jsp?char=W>>, ISSN 1213-0818
- Úřad vlády ČR, *Vládní kampaň STOP násilí na dětech*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://stopnasilinadetch.cz/v-mediich>>

- Věstník MŠMT. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (č.j. 24 246/2008-6). [online], č. 1/2009, vychází měsíčně. [cit. 2009-11-08], Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/vestniky/vest_MSMT_01_2009.pdf

- BBC News. *Chat room paedophile jailed*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/2969020.stm

- isafe.org. *Isafe Brochure.pdg: Cyber Grooming*. [online], [cit. 2009-11-08], Dostupné z: <<http://images2.esu11.org/sovalley/isafeBrochure.pdf>>

- REUTERS. *UK man jailed for child grooming*. [online]. c2010, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/technologyNews/idUSL2629806220071026>>

- Sydney Morning Herald. Georgina Robinson. *Sydney man charged with grooming 'child' for sex*. [online]. The Sydney Morning Herald, c2008, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.smh.com.au/news/national/sydney-man-charged-with-grooming-child-for-sex/2008/09/04/1220121379787.html>>

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 : DOTAZNÍK (viz text - s. 49)

Příloha č. 2 : ANKETA (viz text - s. 49)

Příloha č. 3 : CYBER GROOMING (viz text - s. 30)

Příloha č. 4 : FALEŠNÁ TERREZKA (viz.. text - s. 28)

Příloha č. 5 : DESATERO BEZPEČNÉHO INTERNETU PRO DĚTI

(viz text - s. 44)

Příloha č. 6 : VLÁDNÍ KAMPAŇ STOP NÁSILÍ NA DĚTECH 2009

(viz text - s. 40)

Příloha č. 1

Dotazník

Věk

Chlapec - Dívka

1. Používáš internet ? *ano - ne*
2. Na internet chodíš během týdne: (označ křížkem)
- 1 den ☐ , 2-3 dny ☐ , 4-6 dnů ☐ , Každý den ☐ , Pouze o víkendu ☐ , Nechodím ☐*
3. Kde internet používáš: (označ křížkem)
- doma ☐ , v knihovně ☐ , v internetové kavárně ☐ , ve škole ☐ , na mobilu ☐*
jinde – uveď kde
4. Pokud používáš počítač doma, je: *v pokojíčku ☐ , v obýváku ☐ , jinde ☐*
5. Určuj Ti rodiče jak dlouho můžeš být na internetu? *ano – ne*
6. Potřebuješ přístupové heslo? *ano – ne*
7. Pokud ano, znáš ho? *ano – ne*
8. Jaké stránky navštěvuješ? (označ křížkem)
- On line hry ☐ , Chat ☐ , Alik ☐ , Skype ☐ , ICQ ☐ , Face Book ☐ ,*
Líbím se Ti ☐ , Divoké kmeny ☐ , Spolužáci ☐ , jiné – doplň
9. Na některých stránkách je třeba vyplnit údaje o sobě. Co uvádíš, kromě údajů na stránkách Spolužáci.cz?– (označ křížkem)
Pravé jméno	<i>ano – ne</i>	Pravé příjmení	<i>ano - ne</i>
Skutečný věk	<i>ano – ne</i>	Skutečnou adresu	<i>ano - ne</i>
Přezdívkou	<i>ano – ne</i>	Vkládáš svoji fotku	<i>ano - ne</i>
10. Vyprávíš osobám, se kterými se na Internetu seznámíš:
Jak probíhá Tvůj den podrobně?	<i>ano – ne</i>
Kam chodíš do školy?	<i>ano – ne</i>
Kde bydlíš?	<i>ano – ne</i>
Kdy jsi doma sám – sama?	<i>ano – ne</i>
Informace o Tvých rodičích – kdy jsou doma, kdy v práci?	<i>ano – ne</i>
Posíláš své fotografie?	<i>ano - ne</i>
11. Seznamuješ se na Internetu často s novými kamarády? *ano – ne*
12. Chodíš na schůzku za novými kamarády z netu, které ještě neznáš?
ano – ne
13. Jdeš na takové první setkání sám – sama? *ano – ne*
14. Když jdeš za novým kamarádem:
Říkáš to rodičům?	<i>ano – ne</i>
Říkáš kam jdeš?	<i>ano – ne</i>
Říkáš za kým jdeš?	<i>ano – ne</i>
15. Víš jaké informace bys o sobě neměl dávat při komunikaci na internetu s člověkem, kterého jsi nikdy neviděl a neznáš ho: (vypiš)

.....

Příloha č. 2

A n k e t a

Vážení rodiče,

tato anketa je součástí šetření, které zjišťuje ohrožení dětí při komunikaci na Internetu. Anketa je zcela anonymní, výsledky budou použity v bakalářské práci. Děkuji za zodpovězení následujících otázek

Romana Mikulčíková
TU Liberec

1. Potřebuje Vaše dítě k použití internetu přístupové heslo?	<i>Ano - ne</i>
2. Kontrolujete, jaké webové stránky navštívilo Vaše dítě?	<i>Ano - ne</i>
3. Víte, které osobní údaje uvádí Vaše dítě na internetu?	<i>Ano - ne</i>
4. Víte, s kým Vaše dítě na internetu komunikuje?	<i>Ano - ne</i>

Příloha č. 3 - CYBER GROOMING

Případ groomingu

pachatel – PAVEL : věk: 35 let

povolání: vrátný

aktivita: sponsor dětských domovů

trestná činnost: pohlavní zneužívání, ohrožování výchovy mládeže, svádění
k pohlavnímu styku, vydírání, znásilnění

oběti: 22 nezletilých a mladistvých chlapců

místo útoku: prostředí Internet, chat, služba Lidé.cz

Ze znaleckého posudku Pavla vyplývá, že se jedná o:

- Osobnost, která je poruchově strukturovaná, simplexní, nevyzrálá, s rysy histriónskými, nezdrženlivá, emočně nevyvážená, oploštělá, bez rozvinutí vyšších citů;
- sociálně naivní, nekritický, s problematickou schopností adekvátního přizpůsobení,
- není a nebude pravděpodobně schopen dostatečného sociálního ukotvení;
- porucha sexuální preference typu efebofilie;
- pobyt na svobodě je nebezpečný, vyžaduje uložení ochranného sexuologického léčení.

...tak to všechno začalo...

Ahoj Terezko,

*to co sem napíši bude jenom mezi náma – nikomu jinému to neříkej! Totiž se stala jedna věc, začal si se mnou psát neznámý muž Pavel ***. Vzniklo to tak, že mi začal psát vzkazy, ale on jak to píše, tak mě pozval do ZOO, že všechno bude platit on apod. A já Ti posílám v příloze vzkazy, které mi psal. Zkopíroval jsem to jen, tak snad s v tom vyznáš. Totiž přečti si to, ale já tam nebudu chodit, ale nenapadlo by mi že by mi něco mě udělal. Může to být klidně zloděj a nebo pedofil. Má práci na Harfě a to je sakra blízko, ale já jsem mu to jentak napsal, ale adresu neví, ale tak snad mu nenapadne hledat náš barák. Je mu 33 let a je teda skoro starý jak moje mamča o pár roků akorát.*

No Terezko, já po Tobě budu chtít, abych něco vymyslel, že s ním nechci dát sraz. Kdyžtak díky za pomoc předem.

Ahoj Mareček (13 let)

Terežka, (18 let)

MAREČKU, JE MOC DOBRĚ ŽE JSI MI TO ŘEKL A PROSÍM TĚ UŽ SI S NÍM VŮBEC NEPIŠ!!!! JE TO NĚJAKÝ PEDOFIL!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! SNAD TĚ NEBUDE SLEDOVAT KDYŽ VÍ KAM CHODÍŠ DO ŠKOLY!!!

NEPIŠ MU UŽ VŮBEC, JE TO NĚJAKÝ UCHYL A MOHL BY TI UBLÍŽIT!!!! NEBUDES MU UŽ PSAT ŽEJO????

Záznam komunikace mezi Markem a pachatelem

Jmenuji se Pavel a jsem z Prahy 9 – Vysočan. Jsem profesionální osobní strážce. Chráním osoby ze showbusinessu a z obchodních kruhů, někdy i provádím ochranu ohrožených osob. Sponzoruji dětské domovy na Moravě a běžecké závody. Měřím 173 cm, váha 65kg, mám modré oči a hnědé vlasy.

Hm, tak to je kousíček ode mě, já bydlím na Palmovce a chodím do základní školy Palmovka. Mám modré oči a hnědé vlasy... Bydlím teď s mamkou a tatškou, takže nejsem sám.

Jsi slušný kluk. Snad tě někdy poznám i osobně, až budeš mít čas a já též. Napiš mi o sobě víc. Máš mobil?

Jmenuju se

Můžeš si sebou do ZOO vzít kamaráda-zvu vás a vše platím já. Přeji krásný den, Pavel.

Nebo můžu jít do kina aspoň se poznáme atd. Jo co vidíš ve filmu Kobra 11 nebo ve filmu Osobní strážce, tak to je má práce. Opravdu nekecám. Za r. 2002 a 2003 jsem získal ocenění NPOS z oblasti osobní ochrany.

Komunikace mezi pachatelem a nezletilým poškozeným

Září 2007

Ahoj, jak se máš, Pavel.

Jo, mám se dobře, jsem 7dmák a mam rad pejsky.

Hm, taky mám rád pejsky hlavně boloňský psíky, odkud jsi, já z Prahy.

Bydlím

Listopad 2007

Ahoj, proč se neozýváš.

Plakáty jsou už hotové a do pátku budou vylepeny u Vás po celém městě.

Ahoj, nezlob se na mě. Nemohl jsem na počítač kvůli známkám a taky tam je brácha pořád. Ty plakáty nevylepuj prosím! Když by jsme se sešli dal bys mě ty fotky a pak už mě

nevyhrožoval?

Tak 1.12. se sejdeme v hotelu? Doufám, že dodržíš sliby které si mi napsal v sms a emailu atd. Odepiš!

Ano, platí. Už mně nevyhrožuj.

Ok věřím Ti. Jaký hotel mám vybrat? Jo a nezapomeň budeš se mnou 2 hod. na pokoji. Těším se.

Proč si na mě tak zlý?⁵⁴

⁵⁴ Prezentace Groomingu, seminář, Vesec u Turnova, 21. 5. 2009

Příloha č. 7 - Falešná Tereška

Tak to začalo ...

Jirzin: Je tu mladá holka, která mi ho...?

Tereška (redaktorka MF Dnes): Jak to myslíš?

Jirzin: Tak, jak to píšu, prostě...

Tereška: Kolik ti je? Mně je 11.

Jirzin: Je mi 27, odkud jsi?

Tereška: Z Prahy.

Jirzin opáčí, že je také z Prahy, a vyptává se dál. Loudí Tereščinu adresu. Dívka odepíše, že bydlí v ulici Na Březince na Smíchově a on jí na oplátku prozradí, že pracuje na sídlišti Jižní Město v pojišťovně jako počítačový odborník.

Tak to pokračovalo ...

Jirzin: "Pošli mi fotku"

Redaktorka MF DNES posílá podomácku pořízenou fotografii tmavovlasé teprve desetileté dívky s culíky a brýlemi. Ani dětsky vyhlížející obrázek však mladého muže nezastaví.

Tereška: Tak už jsem ti fotku poslala. Pošleš mi teď svou?

Jirzin: Moment, jdu se nejdřív podívat.

Jirzin: Koukni se na stránky www.lide.cz/j.k.

Muž má iniciály J. K., uvádí, že je mu 27 let a má tam vystavené i své tři fotografie. Na všech vypadá pohledně, upraveně a jako sportovec. Na jedné z fotografií dokonce sedí ve sportovním voze se stahovací střechou.

Otázky o sexu ...

Tereška: Ty máš auto bez střechy?

Jirzin: Bylo vypůjčený. Už jsi viděla nahatýho kluka někdy?

Tereška: Já bych taky chtěla mít takový auto. Viděla jsem staršího bráchu. Proč?

Jirzin: No jestli budu první.

Tereška: Jak to myslíš?

Jirzin: No chtěla si mi pindíka, ne?

Terezka: Já nevím, jak se to dělá.

Jirzin jí v té chvíli podrobně popíše požadovanou sexuální praktiku. Terezka mu vypráví o svých školních problémech. Chodí do páté třídy a ráda by se dostala na gymnázium. Jenže tím ho nezaujme.

Jirzin: Nemáš fotku celé postavy? Máš už nějaký menší prsa?

Terezka: Takovou fotku nemám. Ale už mi rostou, ale jsou malé. Kamarádka má větší.

Jirzin: A co chloupky?

Terezka: Jako myslíš tam dole?

Jirzin: Hmmm...

Terezka: Jé. Mám trochu. Proč?

Jirzin: Začínám být vzrušeněj.

Terezka pak odvádí řeč na sport a "bedbington", který ráda hraje. Domlouvají se, že by se mohli sejít.

Domlouvání schůzky ...

Jirzin: Nemá u tebe nějaký místo, kde by nás nikdo neviděl?

Terezka: To není. Máma je furt doma. Nechceš jít radši ven?

Jirzin: Myslím jako venku, kde by nás nikdo neviděl. Zítra bych mohl od 17.40 hodin.

Terezka: Tak prima, nejlepší to bude asi u gymplu Zatlanka, to mám kousek.

V šest? Jsi sportovec? Hraješ bedmington?

Jirzin: To by šlo, ale neznám to tam. A tam nikdo není? A nepřijde?

Muž pak od dívky vymámí číslo mobilního telefonu. Terezka nakonec podlehne a číslo vydá. Výměnou získává mužův mobil. Jirzin se ještě vyptává, co bude mít Terezka za oblečení a poradí, aby si vzala sukni. Následně se rozloučí s tím, že se sejdou zítra.

Druhý den odpoledne Jirzin iniciativně vyhledá Terezku na internetu znovu. V diskusi ji přímo osloví a zajímá se o to, zda o jejich schůzce nikomu nic neřekla. Dívka jej ujistí, že tajemství zachovala.

Schůzka ...

Pohledný mladý muž z fotografií přišel ve čtvrtek v podvečer na smlouvenou schůzku o patnáct minut dřív. Byl oblečený do světlého sportovního úboru. Na schody, kde měl čekat na Terezku, jen krátce pohlédl. A začal rovnou stoupat do parku v kopci. Tam, v úkrytu za křovím, zůstal stát a pozoroval, co se děje na smluveném místě schůzky. Po čtvrt hodině čekání se redaktoři MF DNES rozhodnou ho oslovit. Muž je zaskočený.

MF DNES: Dobrý den, vy čekáte na Terezku, že? My jsme novináři z MF DNES...

Muž: Ne.

MF DNES: Vážně ne? Tak my vám něco ukážeme. Jste to vy? (redaktoři vytahují fotografie, které muž poslal Terezce – pozn. red.)

Muž: Jsem.

MF DNES: Proč jste to dělal?

Muž: Jenom tak z blbosti.

MF DNES: Ale čekáte tady na ni. Co jste s ní chtěl dělat?

Muž: Nic, já mám svou holku. Chtěl jsem jí napsat, že se na to chci vykašlat. Věříte mi to?

MF DNES: No ale na tu schůzku jste přišel a předtím jste té dívence dával hodně drsné návrhy. My vám to můžeme přechíst.

Muž: Ne, já to znám.

MF DNES: Proč jste to dělal?

Muž: Udělal jsem to poprvé a z blbosti. Můžeme to smazat? Já se nechci dostat do problémů, nechtěl jsem to udělat.

Muž pak zjistil, že ho MF DNES nahrává a fotografuje. Chvilí ještě přemlouval redaktory, aby záznam smazali, a když neuspěl, utekl.⁵⁵

⁵⁵ NOVA.cz. 112-10-11-2009. CET 21 spol s r.o., c2010, [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://archiv.nova.cz/multimedia/112-10-11-2009.html>>

Příloha č. 4 - DESATERO BEZPEČNÉHO INTERNETU PRO DĚTI

- 1. Nezapomeň: opatrný internetový serfař je inteligentní serfař!*
- 2. Nedávej nikomu adresu ani telefon! Nevíš, kdo se skrývá za obrazovkou!*
- 3. Neposílej nikomu po internetu svoji fotografii, nesděluj svůj věk!*
- 4. Udržuj heslo své internetové schránky v tajnosti, nesděluj ho ani kamarádovi!*
- 5. Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární e-maily!*
- 6. Nedomlouvej si schůzku po internetu, aniž bys o tom řekl alespoň jednomu z rodičů!*
- 7. Pokud Tě nějaký obrázek nebo e-mail šokuje: okamžitě opusť webovou stránku!*
- 8. Svěř se dospělému, pokud Tě internet vyděsí nebo přivede do rozpaků!*
- 9. Nedej šanci virům. Neotevírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy!*
- 10. Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš!⁵⁶*

⁵⁶ INTERNET HOTLINE, Nadace naše dítě. *Internet Hotline Nadace Naše dítě*. [online]. c2008-2009, [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: < www.internethotline.cz >

Příloha č. 8

Vládní kampaň STOP násilí na dětech 2009

57

⁵⁷ Úřad vlády ČR, *Vládní kampaň STOP násilí na dětech*. [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://stopnasilinaletech.cz/v-mediich>>